

Temeljem članka 41. stavak 1. Zakona o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti („Službeni glasnik RS“, br. 36/09, 30/10-dr. zakon, 88/10, 38/15, 113/2017 i 113/2017-dr. zakon) i članka 33. stavak 1. točka 20. Statuta grada Subotice („Službeni list Općine Subotica“, br. 26/08 i 27/08-ispravak i „Službeni list Grada Subotice“, br. 46/11 i 15/13),

Skupština grada Subotice, na ..... sjednici održanoj dana ..... godine, donijela je

O D L U K U

o usvajanju Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja za 2019. godinu za Grad Suboticu

Članak 1.

Usvaja se Lokalni akcijski plan zapošljavanja za 2019. godinu za Grad Suboticu, koji je u prilogu ove odluke i čini njen sastavni dio.

Članak 2.

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Grada Subotice“.

O b r a z l o ž e n j e

Pravni temelj: Članak 41. stavak 1. Zakona o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti („Službeni glasnik RS“, br. 36/09, 30/10-dr. zakon, 88/10, 38/15, 113/2017 i 113/2017-dr. zakon), prema kojem nadležno tijelo lokalne samouprave može, po pribavljenom mišljenju Lokalnog vijeća za zapošljavanje Grada Subotice, usvojiti lokalni akcijski plan zapošljavanja, i članak 33. stavak 1. točka 20. Statuta grada Subotice („Službeni list Općine Subotica“, br. 26/08 i 27/08-ispravak i „Službeni list Grada Subotice“, br. 46/11 i 15/13), prema kojem Skupština grada, sukladno zakonu, donosi gore navedenu Odluku.

Razlozi za donošenje: Lokalni akcijski plan zapošljavanja za 2019. godinu predstavlja osnovni instrument provedbe aktivne politike zapošljavanja na lokalnoj razini u 2019. godini, kojim se definiraju ciljevi i prioriteti politike zapošljavanja na lokalnoj razini i utvrđuju programi i mjere koje će se realizirati kako bi se dostigli postavljeni ciljevi i omogućilo održivo povećanje zaposlenosti.

Predlaže se donošenje Odluke kako je dano u materijalu.

Izvršitelj: Tajništvo za gospodarstvo, lokalni ekonomski razvitak i turizam u Gradskoj upravi Grada Subotice.

Sredstva potrebna za izvršenje: Sredstva za realizaciju ove odluke osigurana su u proračunu Grada.

LOKALNI AKCIJSKI PLAN ZAPOSŁJAVANJA za 2019. GODINU

GRAD SUBOTICA

**Суботица
Szabadka
Subotica**

Veljača, 2019.

SADRŽAJ

LISTA AKRONIMA	3
UVOD	4
SITUACIJSKA ANALIZA	6
Geografski položaj.....	6
Demografski uvjeti	6
Zaposlenost	8
Industrija i MSP	10
Ponuda radne snage.....	11
Industrijsko - poslovne zone u Subotici.....	12
Očekivane investicije i daljnji koraci.....	15
Turizam u funkciji ekonomskog razvitka	16
Suradnja s reprezentativnim sindikatima	19
STANJE I TOKOVI NA LOKALNOM TRŽIŠTU RADA.....	20
Osnovni pokazatelji:	20
Nezaposlenost	20
Struktura nezaposlenih osoba – teže zaposlive kategorije	23
Teže zaposlive osobe na tržištu rada	25
Višak zaposlenih	26
Žene na lokalnom tržištu rada.....	27
Samozapošljavanje žena	29
Osobe s invaliditetom na lokalnom tržištu rada	31
Mladi na lokalnom tržištu rada	33
Osobe starije od 45 godina života	35
Romi na lokalnom tržištu rada	36
PRIORITETI POLITIKE ZAPOSŁJAVANJA.....	39
MAPIRANJE ZAINTERESIRANIH STRANA U PROCESU IZRADE LOKALNOG AKCIJSKOG PLANA ZAPOSŁJAVANJA	41
Analiza problema zapošljavanja u Subotici	42
Potencijali zapošljavanja na lokalnoj razini	43
SWOT ANALIZA.....	45
AKCIJSKI PLAN ZAPOSŁJAVANJA ZA 2019. GODINU.....	46

LISTA AKRONIMA

LS	-	Lokalna samouprava
NSZ	-	Nacionalna služba za zapošljavanje
LVZ	-	Lokalno vijeće za zapošljavanje
MSP	-	Mala i srednja poduzeća
APV	-	Autonomna pokrajina Vojvodina
RS	-	Republika Srbija
OSI	-	Osobe s invaliditetom
NVO/OCD	-	Organizacija civilnog društva
UZM	-	Ured za mlade
NAPZ	-	Nacionalni akcijski plan zapošljavanja
ECR	-	Edukativni centar Roma
RRA	-	Regionalna razvojna agencija

UVOD

Sukladno Zakonu o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti („Službeni glasnik RS”, br. 36/09, 88/10, 38/15 i 113/17), Lokalni akcijski plan zapošljavanja predstavlja osnovni instrument provedbe aktivne politike zapošljavanja na godišnjoj razini.

Lokalni akcijski plan zapošljavanja usklađen je s postojećim nacionalnim dokumentom zapošljavanja – Nacionalnim akcijskim planom zapošljavanja (u daljnjem tekstu NAPZ) za 2019. godinu (Službeni glasnik RS”, broj 105/18). NAPZ predstavlja operacionalizaciju Nacionalne strategije zapošljavanja za razdoblje 2011.–2020. godine („Službeni glasnik RS”, broj 37/11), a u izradi ovog dokumenta i definiranju ciljeva i prioriteta politike zapošljavanja sudjelovali su socijalni partneri, relevantne institucije i ostale zainteresirane strane.

Nakon uspješne realizacije Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja za 2011. godinu zahvaljujući komu je otvoreno 56 novih radnih mjesta, Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja za 2012. godinu putem koga je 99 naših nezaposlenih sugrađana pronašlo zaposlenje, Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja za 2013. godinu putem koga je zaposleno 127 sugrađana, Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja za 2014. godinu putem koga je zaposleno 113 sugrađana, Lokalnog akcijskog plana za 2015. godinu koji je uposlio 89 osoba, kao i Lokalnog akcijskog plana za 2016. godinu koji je uposlio 49 osoba, Lokalnog akcijskog plana za 2017. godinu putem koga je uposleno 166 osoba, Lokalnog akcijskog plana za 2018. godinu putem koga je uposleno 154 osobe, Vijeće za zapošljavanje grada Subotice je dalo inicijativu stručnim službama za izradu dokumenta za 2019. godinu.

LAPZ 2019. osigurava usklađenost sa sektorskim politikama i tekućim reformskim procesima od značaja i utjecaja na područje politike zapošljavanja. Lokalni akcijski plan zapošljavanja za grad Suboticu za 2019. godinu (u daljnjem tekstu: LAPZ 2019.) predstavlja osnovni instrument provedbe aktivne politike zapošljavanja na lokalnoj razini u 2019. godini, definira ciljeve i prioritete politike zapošljavanja na lokalnoj razini i utvrđuje programe i mjere koje će se realizirati kako bi se dostigli postavljeni ciljevi i omogućilo održivo povećanje zaposlenosti.

Lokalni akcijski plan zapošljavanja za Suboticu za 2019. godinu usklađen je i s drugim relevantnim dokumentima na lokalnoj, pokrajinskoj i republičkoj razini: Pokrajinskim akcijskim planom zapošljavanja, Programom za poboljšanje stanja u području gospodarstva, poduzetništva i obrtništva u AP Vojvodini,¹ Pokrajinskim akcijskim planom politike za mlade,²

¹ Izvor: <http://www.spriv.vojvodina.gov.rs>,
http://www.spriv.vojvodina.gov.rs/images/dokumenti/privreda/program_poboljsanja_novi.pdf

Strategijom karijernog vođenja i savjetovanja u Republici Srbiji³ i Nacionalnom strategijom za poboljšavanje položaja žena i unaprjeđivanje rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji,⁴ kao i sa Strategijom lokalnog održivog razvitka grada Subotice za razdoblje 2013.-2022. godine.⁵

U definiranje i izradu lokalnog akcijskog plana zapošljavanja za Suboticu za 2019. godinu bili su uključeni socijalni partneri, predstavnici relevantnih institucija i drugi lokalni akteri zapošljavanja, s ciljem svestranog sagledavanja problematike zapošljavanja i stvaranja mogućnosti za kvalitetniju realizaciju planiranih programa i mjera zapošljavanja na lokalnoj razini.

---

² Izvor: http://www.omladina.info/docs/akcijski_plan.pdf, (20. 01. 2018.)
<https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/AkcijskiPlan/AKCIJSKI%20PLAN%20za%20mlade%202015-2020.pdf> (20. 01. 2018.)

³ Izvor: http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/1/1336_skvis_strategijakarijernog.pdf (08. 01. 2018.)

⁴ Izvor: http://www.ombudsman.rodnaravnopravnost.rs/attachments/013_NACIONALNA%20STRATEGIJA%20ZA%20POBOLJ%20ANJE%20POLO%20BDAJA%20BDENA%20I%20UNAPRE%20IVANJE%20RODNE%20RAVNOPRAVNOSTI.pdf (20. 01. 2018.)

⁵ Izvor: http://www.subotica.rs/documents/slorslor_sr.pdf (05. 01. 2018.)

Geografski položaj

Grad Subotica se nalazi u blizini državne granice Republike Srbije i Republike Mađarske na 46° 05' 55" sjeverne geografske širine i 19° 39' 47" istočne geografske dužine. Kao najsjeverniji grad države i drugi po veličini grad u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini, Grad Subotica se nalazi u Sjeverno-bačkom okrugu i zahvaća površinu od 1.007 četvornih kilometara. Prosječna nadmorska visina Subotice je 114 m, 40 m iznad razine Tise kod Kanjiže i 32 m iznad razine Dunava kod Baje (Mađarska). Grad Subotica se graniči s četiri jedinice lokalne samouprave u Republici Srbiji i to s: Gradom Sombor, Općinom Bačka Topola, Općinom Senta i Općinom Kanjiža.

Kroz teritorij grada prolazi tranzitna paneuropska cesta E-75, preko koje je Subotica povezana s Mađarskom na sjeveru i preko Beograda s Južnom Europom na jugu. U samom gradskom naselju Subotica križaju se magistralni smjerovi prema Novom Sadu, Somboru, Horgošu i Senti. U blizini grada nalazi se veliki broj graničnih prijelaza od kojih su Horgoš i Kelebija najfrekventniji.

Središte grada i okruga je gradsko naselje Subotica. Osim gradskog naselja Subotice, grad obuhvaća i sljedeća naselja: Bajmak, Kraljev Brig, Bačko Dušanovo, Bikovo, Višnjevac, Gornji Tavankut, Donji Tavankut, Đurđin, Kelebija, Mirgeš, Mala Bosna, Mišićevo, Novi Žednik, Palić, Žednik, Hajdukovo, Čantavir i Šupljak.

Demografski uvjeti

Temeljem podataka iz popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Grad Subotica je imao 141.554 stanovnika. Uslijed negativnog prirodnog prirasta i sve učestalijih migracija stanovništva, broj stanovnika je u konstantnom opadanju.

Temeljem procjena Republičkog zavoda za statistiku, procijenjeni broj stanovnika Grada Subotice na dan 30. 06. 2017. godine je iznosio 137.753 stanovnika.⁶

Službeni rezultati popisa stanovništva iz 2011. godine prikazuju sljedeću disperziju prema mjestu stanovanja na području grada Subotice:

⁶ Izvor: Republički zavod za statistiku – <http://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G201813045.pdf>, Općine i regije u Republici Srbiji, 2018, str. 19

GRADSKJE MJESNE ZAJEDNICE		PRIGRADSKJE MJESNE ZAJEDNICE	
1. ALEKSANDROVO	6.669	1. BAČKI VINOGRADI	1.922
2. BAJNAT	2.712	2. BAČKO DUŠANOVO	627
3. CENTAR I	3.032	3. BAJMAK	7.414
4. CENTAR II	3.137	4. BIKOVO	1.188
5. CENTAR III	4.157	5. ČANTAVIR	6.591
6. DUDOVA ŠUMA	10.259	6. ĐURĐIN	1.441
7. GAT	4.063	7. HAJDUKOVO	2.313
8. KER	3.916	8. KELEBIJA	2.142
9. KERTVAROŠ	7.338	9. MIRGEŠ	1.067
10. MAKOVA SEDMICA	4.820	10. MIŠIĆEVO	377
11. MALI BAJMOK	4.884	11. MALA BOSNA	1.076
12. MALI RADANOVAC	4.617	12. PALIĆ	6.969
13. NOVI GRAD	2.742	13. NOVI ŽEDNIK	2.327
14. NOVO SELO	7.851	14. ŽEDNIK	1.876
15. PJEŠČARA	6.037	15. ŠUPLJAK	1.115
16. PROZIVKA	8.704	16. TAVANKUT	3.424
17. RADANOVAC	2.096	17. VERUŠIĆ	708
18. ŽELJEZNIČKO NASELJE	5.914	18. VIŠNJEVAC	543
19. ZORKA	5.486		
UKUPNO	98.434	UKUPNO	43.120
UKUPNO NA PODRUČJU GRADA SUBOTICE		141.554	

Tablica 1. Ukupni broj stanovnika na području grada Subotice⁷

Kretanje ukupnog broja stanovništva općine Subotica do 1981. godine bilježi tendenciju rasta, a od 1981. godine do posljednjeg popisa 2011. godine uočena je negativna tendencija. Razvoj stanovništva Subotice karakteriziraju tri globalna demografska procesa: (1) ukupna depopulacija (pad broja stanovnika); (2) prirodna depopulacija (broj umrlih stanovnika nadmašuje broj živorođene djece) i (3) demografsko starenje. Tijekom 90-h godina došlo je do brojnih društveno-ekonomskih i političkih promjena koje su utjecale na kretanje broja stanovnika. Najveći utjecaj na demografske promjene imala su velika migracijska kretanja koja su pridonijela priljevu izbjeglih i raseljenih osoba u Suboticu, s jedne strane, dok je ekonomska i politička nestabilnost pridonijela povećanom odlasku u inozemstvo, s druge strane. Složena bilanca ovih kretanja samo je jedna komponenta ukupne dinamike, a u sudjelovanju s prirodnim kretanjem koje karakterizira nastavak biološke depopulacije, te urušavanje cjelokupnoga gospodarstva i loše provedeni procesi privatizacije, doveli su do smanjenja broja stanovnika.

⁷ Izvor: Republički zavod za statistiku – Popis stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Srbiji 2011., Stanovništvo knjiga 2 „Starost i spol, podatci po naseljima“ ISBN 978-86-6161-028-8. – st. 106-110

Subotica	Popis 2011.	Procjena 2012.	Procjena 2013.	Procjena 2014.	Procjena 2015.	Procjena 2016.	Procjena 2017.
Radni kontigent (15-64 godina)	97.448	96.844	96.080	95.151	94.129	93.251	92.434
% u ukupnom broju stanovnika	68,84%	68,76%	68,52%	68,15%	67,71%	67,41%	67,10%
Prosječna dob	41,9	41,9	42,2	42,3	43,1	42,63	42,75

Tablica 2. Pregled Radnog kontigenta i prosječne dobi po godinama

Prema podacima Popisa stanovništva 2011. godine, radni kontigent grada Subotice (dobna skupina u dobi od 15 do 64 godine) je iznosio 97.448 osoba, odnosno 68,84% od ukupnog broja stanovnika, dok je prosječna dob stanovništva iznosila 41,9 godina. U 2012. godini dolazi do smanjenja broja radnog kontigenta grada Subotice uslijed negativnog prirodnog prirasta. Ukupni broj radno sposobnog stanovništva je iznosio 96.844 osoba, odnosno 68,76%, a prosječna dob je ostala nepromijenjena. U 2013. godini nastavlja se smanjenje broja radno sposobnog stanovništva te je radni kontigent iznosio 68,52% od ukupnog broja stanovnika, odnosno 96.080 osoba. Prosječna dob stanovnika je u 2013. godini iznosila 42,15 godina. Isti trend se nastavlja i u 2014. godini. Broj radno sposobnog stanovništva iznosio je 95.151 osoba, odnosno 68,15% od ukupnog broja stanovnika, dok je prosječna dob stanovništva nastavila s rastom i iznosila je 42,3 godine. Tijekom 2015. godine nastavlja se negativni trend u broju radnog kontingenta stanovništva i pada na znamenku od 94.129 osoba.⁸ Tijekom 2016. godine nastavlja se negativni trend u broju radnog kontingenta stanovništva i pada na znamenku od 93.251 osoba, prosječna dob iznosi 42,6 godina.⁹ 2017. godine se tendencija nastavlja, te broj zaposlenih u dobi od 15 do 64 godina iznosi 92.434 osobe, što u odnosu na ukupni broj stanovništva čini 67,10% a prosječna dob istih je 42,75 godina¹⁰.

Zaposlenost

Republički zavod za statistiku objavio je podatke o registriranoj zaposlenosti za 2017. godinu, prema izvoru Istraživanje o registriranoj zaposlenosti zasnovano na kombiniranju

⁸ Izvor: Republički zavod za statistiku – Priopćenje SN70 (broj 187 god LXV, 15.07.201.) Statistika stanovništva „Procjene stanovništva u Republici Srbiji u 2014. godini” SRB187 SN70 150715 i obrada temeljem podataka sa: <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Public/ReportResultView.aspx?rptKey=indId%3d18030302IND01%26102%3dRS1%2cRS12%2cRS125%2c80438%2640%3d0%2c00%2c01-4%2c05-9%2c10-14%2c15-19%2c20-24%2c25-29%2c30-34%2c35-39%2c40-44%2c45-49%2c50-54%2c55-59%2c60-64%2c65-69%2c70-74%2c75-79%2c80-84%2c85%262%3d201100%2c201200%2c201300%2c201400%2c201500%2623%3d0%2c1%2c2%26sAreaId%3d18030302%26dType%3dName%26lType%3dSerbianCyrillic> (05. 01. 2017.)

⁹ Izvor: Republički zavod za statistiku – Općine i regije u Republici Srbiji, 2017. ISSN 2217-7981

¹⁰ Izvor: Republički zavod za statistiku – Općine i regije u R. Srbiji u 2018, Osnovni kontingenti i indikatori stanovništva Republike Srbije, 2017., <http://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G201813045.pdf>, s.151

podataka Centralnog registra obveznog socijalnog osiguranja (CROSO) i Statističkog poslovnog registra (SPR) ¹¹.

Prelaskom na novi izvor podataka proširuje se obuhvat poslovnih subjekata, pa samim tim i broja zaposlenih u tim subjektima, uključujući sve modalitete zaposlenosti.

Definicija registrirane zaposlenosti: pod pojmom zaposleni podrazumijevaju se osobe koje imaju formalno pravni ugovor o zaposlenju, odnosno zasnovan radni odnos s poslodavcem, na određeno ili neodređeno vrijeme; osobe koje rade izvan radnog odnosa, na temelju ugovora o djelu ili na temelju ugovora o obavljanju privremenih i povremenih poslova; osobe koje obavljaju samostalne djelatnosti ili su osnivači gospodarskih društava ili poduzetničkih radnja; kao i osobe koje obavljaju poljoprivredne djelatnosti a nalaze se u evidenciji Centralnog registra obveznog socijalnog osiguranja.

Ukupni broj¹² zaposlenih u 2017. godini iznosio je 44.961 osoba. Zaposlenih kod pravnih osoba i poduzetnika, u radnom odnosu i izvan radnog odnosa, kao i osobe koje obavljaju samostalne djelatnosti ili su osnivači gospodarskih društava ili poduzetničkih radnji bilo je 43.444. Registriranih individualnih poljoprivrednika bilo je 1.517. što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 53 registrirana poljoprivredna gospodarstva.

Grad Subotica		prosje 2017.
Ukupno		43.444
	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	727
	Rudarstvo	5
	Prerađivačka industrija	14.116
	Opskrba električnom energijom, plinom i parom	384
	Opskrba vodom i upravljanje otpadnim vodama	574
	Građevinarstvo	1.652
	Trgovina na veliko i malo i popravak motornih vozila	7.345
	Promet i skladištenje	2.999
	Usluge smještaja i prehrane	1.677
	Informiranje i komunikacije	970
	Financijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	632
	Poslovanje nekretninama	130
	Stručne, znanstvene, inovacijske i tehničke djelatnosti	1.471
	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	928
	Državna uprava i obvezno socijalno osiguranje	2.070
	Obrazovanje	2.660
	Zdravstvena i socijalna skrb	3.417

¹¹ Izvor: Republički zavod za statistiku – st. 157, 4.1. Registrirana zaposlenost 1), 2017., Izvor: Istraživanje o registriranoj zaposlenosti temeljeno na kombiniranju podataka Centralnog registra obveznog socijalnog osiguranja (CROSO) i Statističkog poslovnog registra (SPR).

¹² Izvor: Republički zavod za statistiku – st. 157

	Umjetnost, zabava i rekreacija	714
	Ostale uslužne djelatnosti	973
Registrirani individualni poljoprivrednici		1.517

Tablica 3. Registrirana zaposlenost u Subotici, 2017. – godišnji prosjek.¹³

Promatrajući strukturu zaposlenih na području Grada Subotice prema djelatnostima tijekom 2017. godine, može se zaključiti da je najveći broj zaposlenih u sektoru prerađivačke industrije, zatim u sektoru trgovine na veliko i malo i popravku motornih vozila, na trećem mjestu su zaposleni u okviru sektora zdravstvene zaštite i socijalne skrbi. S druge strane, najmanji broj zaposlenih je u sektoru poslovanja nekretninama, zatim u sektoru opskrbe električnom energijom, plinom i parom, dok su na trećem mjestu zaposleni u okviru sektora opskrbe vodom i upravljanje otpadnim vodama.

Industrija i MSP

Industrija Subotice je bila raznovrsna. Osim prehrambene industrije u raznim svojim podsektorima, intenzivno su se razvijali elektro-metalni kompleks, kemijska industrija, industrija tekstila, proizvodnja obuće, čarapa, tiskare i građevinarstvo. U odnosu na njih može se očekivati manje ili više intenzivni razvitak i u budućnosti, jer raspolažu potrebnim resursima (kapaciteti, znanje i iskustvo, potrebna radna snaga, sirovinaska osnova ili raspoložive komponente, tržište).

Prerađivačka industrija se smatra najjačom industrijskom granom Subotice, a čini je elektro i strojarska industrija odnosno elektrostrojogradnja, podsektor industrije koji je u dubokoj krizi, ali u kome još uvijek postoje značajni razvojni potencijali. U okviru prehrambene industrije zastupljeni su podsektori proizvodnje, konditorske industrije, proizvodnje stočne hrane. U okviru tekstilne industrije također se uočavaju pozitivna pomicanja, osobito područje čaraparstva predstavlja značajni potencijal. Obrtništvo i tiskare predstavljaju prepoznatljivi dio gospodarstva Subotice. Analize pokazuju da se kao slabiji podsektori u ovom trenutku mogu istaknuti kemijska industrija, koju slijedi privatni kapaciteti za proizvodnju i preradu mesa. Također i nekad moćna industrija prerade voća i povrća je uslijed neadekvatne privatizacije u dubokoj krizi. Nekoliko manjih vinarija otvara novo tržište za lokalne vinare.

¹³ Izvor: Republički zavod za statistiku – Općine i regije u Republici Srbiji, 2017. ISSN 2217-7981, st. 162-163

Godišnji prosjek je izračunat kao aritmetička sredina broja zaposlenih za svih 12 mjeseci.

Kada je riječ o malim i srednjim poduzećima, ona su koncentrirana uglavnom u području trgovine i usluga, a kada je riječ o prerađivačkoj industriji, ima ih u području prehrambene industrije, prerade plastike, tekstilne industrije. Poduzetničke radnje se također u najvećem dijelu koncentriraju u sektorima trgovine, usluga, osobito prijevoza, a tek manji dio njih je aktivan u području prehrambene proizvodnje, prerade plastike ili elektro-metalne industrije.

Promatrajući strukturu gospodarstva grada prema djelatnostima, zaključuje se da najveći broj gospodarskih društava i poduzetnika djeluje u okviru sektora: trgovina na veliko i trgovina na malo; popravak motornih vozila i motocikala.

MSP koja su svoje poslovanje započeli u krugu svojih kućanstava, danas se susreću s problemom nedostatka prostora za širenje poslovanja, budući da je prostor ograničen ili čak obavljanje djelatnosti stvara buku i drugu smetnju u odnosu na stambeno okruženje.

Uglavnom taj problem poduzetnici rješavaju vlastitim ulaganjima u izgradnju novih uvjetnih poslovnih prostora na rubnim dijelovima grada. Međutim, tada im se otvara drugi problem, a to je neodgovarajuća povezanost s linijama gradskog prometa. Rješenje ovog problema može biti odluka da se odredi tzv. „poduzetnička zona“ u kojoj će se koncentrirati pogoni MSP koji će podizati vlastitim sredstvima (uz korištenje dostupnih izvora podrške). Uloga JLS bi bila da infrastrukturno pripremi teren i osigura logističku podršku u smislu javnog prijevoza. Ovaj problem je već sada evidentan.

Ponuda radne snage

Područje rada/Grupa zanimanja	Nezaposlene osobe na dan 31. 12. 2018. godine				Prijavljene potrebe		Zapošljavanje				Zapošljavanje s evidencije			
	Ukupno		OSI				Ukupno		OSI		Ukupno		OSI	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	OSI	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
UKUPNO	4,700	2,253	386	156	1,334	0	20,377	8,883	380	145	3,185	1,643	380	145
Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane	290	155	37	16	26	0	1,791	522	52	14	213	91	52	14
Šumarstvo i obrada drveta	50	13	4	1	8	0	618	240	29	11	162	95	29	11
Geologija, rudarstvo i metalurgija	4	2	0	0			331	137	3	1	10	2	3	1
Strojarstvo i obrada metala	248	17	46	5	201	0	1,771	215	44	1	261	53	44	1
Elektrotehnika	140	9	10	0	21	0	642	92	4	2	104	26	4	2
Kemija, nemetali i grafičarstvo	123	77	13	7	38	0	712	295	17	6	149	67	17	6
Tekstilstvo i kožarstvo	195	183	38	35	62	0	1,035	869	25	21	294	265	25	21
Komunalne, tapetarske i farbarske usluge	30	3	3	0	17	0	985	539	48	13	204	107	48	13
Geodezija i građevinarstvo	145	55	11	1	21	0	1,161	80	16	2	167	13	16	2
Promet	110	13	6	1	17	0	1,493	83	15	1	157	16	15	1
Trgovina, ugostiteljstvo i	204	131	22	13	60	0	4,638	2,704	64	37	677	412	64	37

turizam														
Ekonomija, pravo i administracija	401	254	18	9	58	0	2,580	1,406	39	23	350	201	39	23
Odgoj i obrazovanje	122	101	4	2	13	0	791	590	3	2	79	61	3	2
Društveno - humanističko područje	69	47	4	2	6	0	104	85	0	0	15	12	0	0
Prirodoslovno - matematičko područje	66	43	0	0	1	0	46	14	0	0	9	5	0	0
Kultura, umjetnost i javno informiranje	38	28	1	1	4	0	312	163	1	0	45	17	1	0
Zdravstvo, farmacija i socijalna skrb	82	67	4	4	39	0	817	615	10	7	187	153	10	7
Tjelesna kultura i sport	5	1	0	0			50	10	0	0	11	5	0	0
Ostalo	2,378	1,054	165	59	742	0	500	224	10	4	91	42	10	4

Tablica 4. Ponuda radne snage na dan 31. 12. 2018. godine.¹⁴

Tablica prikazuje potrebe poslodavaca u području novog zapošljavanja, kao i potrebe novog zapošljavanja po području rada/grupa zanimanja u 2018. godini. Uzimajući u obzir tri najveća područja rada, zapažanju su da je najviše potreba za radnom snagom bilo iz područja rada trgovine, ugostiteljstva i turizma, slijedi ekonomija, prava i administracija, i zatim poljoprivredna proizvodnja i prerada hrane.

Što se tiče zapošljavanja, najviše je zaposlenih osoba u području trgovine, ugostiteljstva i turizma, zatim u području ekonomije, prava i administracije, odnosno u području komunalne, tapetarske i farbarske usluge.

Industrijsko - poslovne zone u Subotici

U cilju učinkovitog rješavanja problema ekonomske stagnacije i smanjenje stope nezaposlenosti, Grad Subotica je prepoznao uspješnu formulu i početkom 2010. godine pokrenuo aktivnosti s ciljem privlačenja tuzemnih i inozemnih investicija. Osim otvaranja novih radnih mjesta, realizacijom investicija stječu se mnogi preduvjeti priljeva sredstava u proračun Grada naplatom poreza na zarade, poreza na imovinu, te naknade za ekologiju. Treba imati u vidu činjenicu da će pojedina javna i javno komunalna poduzeća dugoročno naplaćivati energente i pružati usluge investitorima, investitori imaju tendenciju angažiranja lokalnih projektantskih i građevinskih operativa, kao i angažiranje manjih lokalnih tvrtki i poduzeća za potrebe funkcioniranja i poslovanja, realizacijom investicija dolazi do povećanja izvoza kao i uvođenje i ovladavanje novim tehnologijama i procedurama.

Od kraja 2010. godine poduzeće „Dunkermotoren“ d.o.o. se u Subotici bavi proizvodnjom mikromotora. Od listopada 2012. godine, „Dunkermotoren“ d.o.o. kao zakupnik,

¹⁴ Izvor: Statistika Nacionalne službe za zapošljavanje, Ponuda radne snage na dan 31. 12. 2018. godine, Subotica, 2018.

posluje u okviru proizvodne dvorane površine oko 4.800 m² u vlasništvu poduzeća za upravljanje slobodnom zonom „Subotica“ u Industrijskoj zoni „Mali Bajmok“, u okviru režima slobodne zone. Investitor trenutačno zapošljava oko 300 radnika. Ova kompanija je u okviru investicije implementirala i svoj razvojni centar. Godine 2012. izvršena je akvizicija „Dunkermotoren“-a od strane američke kompanije „Ametek“ koja je jedan od svjetskih lidera u proizvodnji elektroničkih instrumenata i elektromehaničkih naprava. Dana 2. srpnja 2015. godine „Ametek“ je otvorio novi proizvodni pogon za izradu mikromotora (Flore Care and Specialty Motors Division) u okviru eksteritorijalnog dijela Slobodne zone „Subotica“ i trenutačno zapošljava oko 200 radnika.

U rujnu 2010. godine potpisan je Memorandum o razumijevanju s njemačkim investitorom „Norma Group“ koji se bavi izradom komponenata za autoindustriju. Ova kompanija je na temelju Uredbe o uvjetima, načinu i postupku pod kojima građevinsko zemljište u javnom vlasništvu može otuđiti ili dati u najam po cijeni manjoj od tržišne cijene, odnosno najamnine ili bez naknade, kao i uvjete, način i postupak razmjene nekretnina (u daljnjem tekstu: Uredba), ispunila sve kriterije i potpisivanjem Ugovora 23. 11. 2010. godine stekla pravo uknjižbe čestice u vlasništvo bez naknade. Poduzeće „Norma grupa Jugoistočna Europa“ d.o.o. od srpnja 2011. godine posluje u novoizgrađenom proizvodnom objektu od oko 13.000 m² u Industrijskoj zoni „Mali Bajmok“, u režimu slobodne zone i trenutačno zapošljava oko 430 radnika.

U veljači 2011. godine potpisan je Memorandum o razumijevanju s njemačkim investitorom „Continental - Contitech“ koji se bavi izradom komponenata za autoindustriju. Ova kompanija je ispunila sve kriterije na temelju Uredbe i potpisivanjem Ugovora 15. 09. 2011. godine, stekla pravo uknjižbe čestice u vlasništvo bez naknade. Od studenog 2012. godine investitor posluje u okviru novoizgrađenog proizvodnog objekta prve faze, površine oko 6.000 m², na lokaciji Industrijske zone „Mali Bajmok“, u okviru režima slobodne zone i trenutačno zapošljava oko 650 radnika. Dana 8. srpnja 2015. godine potpisan je novi Memorandum o razumijevanju s „Contitech Fluid Serbia“ kao povezanom osobom investitora, a na temelju kojeg će investitor tijekom 2016. godine započeti izgradnju novog proizvodnog objekta od 12.200 m² kao realizaciju druge faze svoje investicije u Subotici, u okviru kojeg ima namjeru u razdoblju od tri godine zaposli dodatnih 500 radnika.

U studenom 2011. godine potpisan je Memorandum o razumijevanju s austrijskim investitorom „Swarovski“ koji se bavi proizvodnjom i obradom kristala i kristalnih komponenta. Ova kompanija je na temelju Uredbe, ispunila sve kriterije i potpisivanjem Ugovora 20. 03. 2012. godine, stekla pravo uknjižbe čestice u vlasništvo bez naknade. „Swarovski Subotica“ d.o.o. je početkom 2015. godine završio izgradnju proizvodnog objekta (prva faza) površine oko 15.000 m² na lokaciji Industrijske zone „Mali Bajmok“ u okviru režima slobodne zone. U naredne

tri godine od dobivanja Uporabne dozvole za proizvodni objekt, „Swarovski Subotica“ d.o.o. ima namjeru uposliti oko 600 radnika. Također, ukoliko se stvore pogodni ekonomski i tržišni uvjeti, ova kompanija bi na istoj čestici započela izgradnju novog proizvodnog objekta (druga faza) i zaposlila oko 300 radnika.

Studenog 2011. godine potpisan je Memorandum o razumijevanju sa talijanskim investitorom „Calzedonia“ koji se bavi proizvodnjom dječjih, ženskih i muških čarapa, kupaćih kostima i donjeg rublja robnih marki „Calzedonia“, „Intimissimi“, „Falconeri“ i „Tezenis“. Investitor je na temelju Uredbe ispunio sve kriterije i potpisivanjem Ugovora 26. 04. 2012. godine, stekao pravo uknjižbe čestice u vlasništvo bez naknade. „Calzedonia“ je osnovala kćerku kompaniju „Gordon“ d.o.o. koja je od studenog 2013. godine započela proizvodnju u novoizgrađenom proizvodnom objektu (prva faza) površine oko 12.000 m² na lokaciji Industrijske zone „Mali Bajmok“ i trenutačno zapošljava blizu 1.100 radnika. U naredne tri godine, „Gordon“ d.o.o. ima namjeru uposliti oko 1.000 radnika, a ukoliko se stvore pogodni ekonomski i tržišni uvjeti, ova kompanija bi na istoj čestici započela izgradnju novog proizvodnog objekta (druga faza) i zaposlila oko 200 radnika.

Svibnja 2013. godine potpisan je kupoprodajni ugovor za dvije građevinske čestice na Industrijskoj zoni „Mali Bajmok“ sa talijanskim investitorima „Leonardo“ i „Givi“ koji se bave proizvodnjom obuće i kožne galanterije. Novoosnovana poduzeća „Perseo“ i „G.C. 013“ započeli su pripremne aktivnosti za realizaciju investicija.

Tijekom 2016. godine završena je izgradnja Poslovno proizvodne dvorane u Gospodarskoj zoni „Mali Bajmok“, a u prvom kvartalu 2017. godine pribavljena je uporabna dozvola, te je na taj način objekt stavljen u funkciju. S obzirom na to da je Poslovno proizvodna dvorana u vlasništvu Grada Subotice, s jedne strane, obogatit će se investicijska ponuda grada u području „grayfield“ investicija, dok će s druge strane Grad ostvarivati određene prihode od davanja dvorane u najam novim investitorima. Tijekom 2016. godine završena je izgradnja novog dvosmjernog prometnog priključka na državnu cestu 1b reda, kao i izgradnja kolnika i pločnika. Izgradnjom bi se osigurao sigurniji i učinkovitiji promet u okviru Gospodarske zone „Mali Bajmok“, za sve zaposlene građane Subotice, postojeće i buduće proizvodne kompanije.

Tijekom 2017. godine izrađena je projektno-tehnička dokumentacija, na temelju koje izgrađen objekt Carinskog terminala, za koji je krajem godine pribavljena uporabna dozvola. Osim toga, na temelju rastućih potreba prisutnih investitora za električnom energijom, izgrađen je 20 kV kabelski vod od TS 110/20 kV „Subotica-4“ do sjeverne granice Gospodarske zone „Mali Bajmok“. Uslijed povećane potrošnje vode na mjesečnoj razini i potreba prisutnih investitora, do gospodarske zone „Mali Bajmok“ izgrađen je novi vod.

Početkom 2017. godine potpisan je kupoprodajni ugovor za građevinsku česticu u okviru Gospodarske zone „Mali Bajmok“ s talijanskim investitorom „Caminada“, koji se bavi

proizvodnjom proizvoda od plastike. Dana 05. svibnja 2018. godine svečano je otvoren proizvodni objekt kompanije „Caminada“ koji predstavlja prvu fazu njihove planirane investicije u Subotici, u okviru kojeg će proizvodnju vršiti njihova kćerka kompanija „PlastikCam East D.O.O.“. Prva faza investicije iznosi približno 3 milijuna eura.

Talijanski investitor „Ondaplast“, otkupio je dvoranu od firme „Metro“ i nakon adaptacije dvorane, tijekom ljeta 2018. godine, otpočeo je proizvodnju proizvoda od plastike.

Očekivane investicije i daljnji koraci

Osnivanjem novog Tajništva za investicije i razvitak u okviru Gradske uprave, Grad Subotica je na sebe preuzeo poslove koje su bili u nadležnosti JP Gospodarsko-tehnološki parkovi Subotica u likvidaciji. S tim u svezi, Služba za odnose s investitorima Tajništva za investicije i razvitak nastavila je pregovore s nekoliko potencijalnih investitora iz područja proizvodnje i komercijalnog sektora koji se nalaze u različitim fazama.

Kao rezultat navedenih pregovora potpisan je memorandum o razumijevanju s njemačkom kompanijom „Boysen“ koja se bavi proizvodnjom ispušnih sustava za automobilsku industriju. Investitor planira tijekom 2019. godine započeti izgradnju novog proizvodnog objekta površine od oko 35.000 m² na lokaciji Gospodarske zone „Mali Bajmok“, u okviru kojeg će realizirati svoju investiciju u iznosu od približno 65 milijuna eura. Investitor planira u razdoblju od 5 godina zaposliti približno 500 radnika.

U cilju kreiranja pozitivne poslovne klime poslovanja za sve postojeće i buduće investitore, poduzimaju se aktivnosti daljnjeg infrastrukturnog opremanja lokacija namijenjenih, kako za „greenfield“ tako i za „brownfield“ i „grayfield“ investicije.

Na temelju zahtjeva više investitora iz Gospodarske zone „Mali Bajmok“, u 2018. izgrađena su 44 nova parking mjesta, namijenjena vozilima radnika koji su zaposleni u okviru Gospodarske zone „Mali Bajmok“. S druge strane, ukoliko se uspješno završe postupci eksproprijacije zemljišta, u planu je izgradnja novih prometnica, kako bi se povećala sigurnost prometa i smanjili prometni zastoji i gužve.

Realizacijom svih planiranih aktivnosti i projekta, lokacija Gospodarske zone „Mali Bajmok“ zadržat će visok stupanj atraktivnosti za postojeće prisutne investitore, s jedne strane, odnosno povećavat će svoju atraktivnost za nove investitore, s druge strane.

Turizam u funkciji ekonomskog razvitka

Turističko gospodarstvo grada, prema osnovnim ekonomskim indikatorima, daje relativno mali doprinos ukupnom ekonomskom razvitku. Bez obzira na identificirane poteškoće, grad Subotica sa svojom turističkom destinacijom Palić, zauzeo je značajno mjesto u Strategiji razvitka turizma Republike Srbije, Nacionalnom investicijskom planu turizma Republike Srbije i Programu gospodarskog razvitka AP Vojvodine¹⁵.

Strategija razvitka Republike Srbije, jezera Palić i Ludaš tretiraju kao turističku destinaciju prvog stupnja, koja može privući snažni spoj međunarodnih, nacionalnih, regionalnih i lokalnih gostiju. Iz različitih izvora, i konačno sa sve tri razine vlasti, financiraju se projekti od značaja za razvitak i unaprjeđenje komunalne, turističke i poslovne infrastrukture na Paliću, kao i izrada potrebne tehničke dokumentacije i projekta za bitne buduće aktivnosti izgradnje infrastrukture, što je svakako pokazatelj visokog stupnja interesiranja za Palić i prepoznavanja njegovih potencijala. Za istočnu obalu obalnog pojasa jezera Palić izrađen je i usvojen plan detaljne regulacije, urađena parcelacija, a proces eksproprijacije uspješno se privedo kraju. Trenutačno je u izradi projekt parcelacije za dio obalnog pojasa Palićkog jezera – južna i zapadna obala IV. sektora i obale III. sektora jezera Palić. Također, u procesu izrade je i plan detaljne regulacije za regulaciju obalnog pojasa Ludaškog jezera.

Zahvaljujući najvažnijem planskom dokumentu, Master planu razvitka Lječilišta Palić i Programu razvitka turizma regije jezera Palić 2015., stvorena je stručna osnova za daljnji razvitak, koja predviđa iskorištenost pozitivnih odlika destinacije, povijesni imidž ljetovališta i lječilišna kupališta. Dobra lokacija i dostupnost glavnim potencijalnim tržištima, snažna kulturološka pozadina i kvalitetno tržišno okruženje, prilike su razvitka cjelokupnog lanca vrijednosti destinacije s mogućnošću cjelogodišnjeg poslovanja. Započeto je nekoliko privatnih investicijskih aktivnosti na izgradnji suvremenih, ekskluzivnih smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta, sa svim pratećim sadržajima, koje traži današnji sofisticirani, mobilni i dinamični turist.

Na području Subotice konstantno se podiže kvaliteta turističke ponude i unaprjeđuju turistički potencijali koji počivaju na etnografskom nasljeđu, npr. revitaliziraju se napušteni salaši, obnavljaju se vinogradi, čarde, što svakako pridonosi povećanju zaposlenosti u ovom području.

¹⁵ Turizam predstavlja ogromni potencijal što je potvrđeno i u Strategiji razvitka turizma Republike Srbije koji Suboticu i Palić stavlja u prva 4 prioriteta.

Tijekom 2016. godine nastavljene su investicije u dijelu popločavanja šetališta i završeno je betoniranje dijela šetališta ulica oko Velikog parka. Usporedo s tim, uspješno je završena je I. faza rekonstrukcije termalnog bazena i njegove okolice.

Tijekom 2017. godine realizirani su sljedeći projekti: Rekonstrukcija pješačke staze na Pješčanoj plaži na Paliću, čime se posjetiteljima i lokalnom stanovništvu omogućilo da uživaju u šetnji, odmoru i razgledanju Palića jednako kvalitetno i na Istočnom dijelu obale jezera Palić; Radovi na rekonstrukciji košarkaškog terena i izgradnji teretane na otvorenom u dijelu Palića gdje se i nalazi „Park tjelesne kulture“ čime se znatno pridonijelo razvitku sportskog i rekreativnog turizma, ali i unaprjeđenju same turističke ponude Palića; Adaptacija dijela Ljetne pozornice na Paliću, kao objekta od velike važnosti za razvitak turizma, konkretno manifestacijskog turizma na Paliću, koja je nakon prve faze rekonstrukcije i uređenja odmah stavljena u funkciju; Rekonstrukcija Termalnog bazena na Paliću u okviru unaprjeđenja lječilišnog i rekreativnog turizma, i uopće promocije palićke termo-mineralne vode, pridonijela je povećanju kvalitete turističke ponude a što je, kako su i rezultati pokazali, utjecalo na povećanje broja korisnika Termalnog bazena;

Uređenje i urbano opremanje Velikog parka na Paliću, koje je podrazumijevalo nastavak popločanja staza u Velikom parku i postavljanjem novog urbanog mobilijara, kao i rekonstrukciju istočnog dijela objekta od veoma velike turističke važnosti, konkretno za razvitak MICE turizma- Velika terasa.

U 2017. godini realizirane su planirane aktivnosti u okviru projekta Njemačke banke KFW u suradnji s Gradom Subotica, koje za cilj imaju čišćenje jezera Palić i izgradnju pješačke i biciklističke staze duž jezera Palić. Proces eksproprijacije zemljišta bio je prioritet u 2017. godini, koji je imao za cilj uspostavu pravne osnove za izgradnju staze. Ovaj projekt dugoročnog je karaktera i realizira se po fazama, a koncem 2018. godine eksproprijacija se privela kraju.

Kao prekretnica u daljnjem razvitku i unaprjeđenju Palića kao turističke destinacije, ostat će zabilježena 2018. godina, s obzirom na to da su osigurana sredstva sa sve tri razine vlasti za projekt izgradnje suvremenog Aqua parka i Spa i wellness centra na Paliću, i da je sama realizacija projekta na izgradnji prve faze započeta u prosincu 2018. godine. Projekt vrijedan milijardu dinara, zauzima prostor na čestici površine 4,4 hektara na prostoru nekadašnjeg Auto kampa na Muškom štrandu, baš kako je planski dokument Program razvitka turizma i Master plan Palić i predvidio. Suvremeni kompleks obuhvatit će zatvorene i otvorene bazene s pratećim atrakcijama (toboganima i vodeno-zabavnim sadržajima) uključujući i termomineralnu vodu, ali i običnu vodu, kao i objekt namijenjen za restoran, kave bar, spa i wellness sadržaje i drugo. Ovim projektom i konačnom realizacijom kao i otvorenjem kompleksa koji je planiran za 2020. godinu, Palić kao destinacija postaje ravnopravni konkurent drugim lječilištima i spa centrima u

regiji i Srbiji, privlačeći kako veći broj turista, tako i zainteresiranih investitora u dijelu hotelijera, gastro i drugih gospodarstvenika.

Također, u 2018. godini osigurana su sredstva i realiziran je projekt sanacije dijela mola na Muškom štrandu u dvije odvojene faze, kao nastavak radova na Ljetnoj pozornici i završetak radova na istočnom krilu Velike terase. Realiziran je i projekt izgradnje Tornja za veslače na Zapadnoj obali jezera u cilju unaprjeđenja i razvitka sportskog turizma na Paliću, dok su radovi na nastavku popločanja u Velikom Parku i duž istočne obale jezera Palić, koji će umnogome pridonijeti unaprjeđenju turističke ponude Palića i razvitku manifestacijskog, sportskog, lječilišnog i rekreativnog turizma na Paliću u tijeku. Završena je izgradnja sportskih terena u Parku tjelesne kulture na Paliću, koja je pokrenula i daljnje unaprjeđenje uvjeta za razvitak sportskih manifestacija na Pješčanoj plaži na Paliću.

Za 2019. godinu planira se potpuna realizacija glavnog i strateški najvažnijeg projekta izgradnje suvremenog Wellness i spa centra sa Aqua parkom, kao i radovi na konačnom završetku sanacije mola na Muškom štrandu nakon čega će mol biti potpuno saniran, siguran i funkcionalan i svakako radovi na završetku popločanja staza u Velikom parku na Paliću i duž obale Lajosa Vermesa. Upravitelj turističkim obuhvatom Palić- „Park Palić“ d.o.o. kao daljnji plan za 2019. godinu navodi i izgradnju turističke infrastrukture-pješačke staze od hotela „Prezident“ pa sve do kraja Muškog štranda, kao i radove na rekonstrukciji rasvjete u pojedinim dijelovima samog turističko-povijesne jezgre Palića.

Usporedo s navedenim projektima i aktivnostima, manifestacijama na Paliću u organizaciji „Park Palić“ d.o.o., za daljnji razvitak Palića i pozicioniranje u top turističke destinacije od značaja je i projekt njemačke banke KfV koji za cilj ima sanaciju i remedijaciju Palićkog i Ludaškog jezera kao i izgradnju kanalizacije i biciklističke staze oko samog jezera. Aktivnosti u okviru ovog projekta, s više aspekta utjecat će na daljnji razvitak i unaprjeđenje postojeće infrastrukture, mikro i makrokline i turističke ponude Palića.

Realizacijom planiranih aktivnosti očekuje se i veća zainteresiranost posjetitelja, turista i lokalnog stanovništva za Palić, što daje zadatak upravitelju da poseban naglasak stavi na unaprjeđenje i povećanje turističke ponude u smislu manifestacija, kao i razvitku kongresnog odnosno MICE turizma, usporedo s razvitkom lječilišnog, odnosno sportsko-rekreativnog turizma. Konkretno, nakon otvorenja Wellness i spa centra na Paliću, 2020. godine očekuje se značajni priljev i dolazak investitora, zainteresiranih gospodarstvenika i konačno turista.

Konstantnom realizacijom projekta i sistematičnim planiranjem daljnjeg razvitka turističkih potencijala Palića, unaprjeđenjem kvalitete turističke ponude i infrastrukture privući će veći broj turista, koji će pridonijeti rastu tražnje za smještajnim kapacitetima i uslugama hotela, hostela i drugih vidova smještaja i usluga (restorani, kafići, kozmetički saloni, i dr.) na Paliću što

će se odraziti kako na uvećanje prihoda gospodarskih društava na Paliću, tako i na povećanje prihoda na temelju poreza.

Za daljnji razvitak turističke destinacije Palić, sukladno Programu razvitka turizma regije jezera Palić 2015., neophodno je pomoći i poticati male poduzetnike (pružatelje usluga smještaja u turističkom dijelu Palića) pri samozapošljavanju, odnosno registraciji soba ili kuća za odmor. Potrebno je poticati i postojeće registrirane poduzetnike u zapošljavanju stručnog, obrazovanog kadra za potrebe sektora turizma i ugostiteljstva, poput: recepcionara, sobarica, konobara, pomoćnih radnika u kuhinji, noćnih čuvara i drugog, kako bi se kvalitetom usluge poboljšala primamljivost destinacije Palić. Kvaliteta usluge angažiranih turističkih vodiča će pridonijeti sveukupnom imidžu destinacije.

Suradnja s reprezentativnim sindikatima

Kroz rad Socijalno-ekonomskog vijeća Republike i na lokalnoj razini, kao i zaključivanjem posebnih sporazuma i protokola o suradnji i zajedničkom djelovanju između pojedinih socijalnih partnera, razmjenjivana su mišljenja i usuglašavani stavovi socijalnih partnera o pojedinim pitanjima od zajedničkog interesa gdje sindikati igraju veoma značajnu ulogu, a osobito u nastojanjima da se postojeća radna mjesta očuvaju i unaprijedi poštovanje prava zaposlenih, sve sukladno zakonima i europskim standardima.

STANJE I TOKOVI NA LOKALNOM TRŽIŠTU RADA

Osnovni pokazatelji:

Nezaposlenost

Broj nezaposlenih u Subotici na dan 31. 12. 2018. godine iznosio je 4.700 osoba, od čega je 2.253 osoba ženskoga spola, odnosno 47,94%.

Grad Subotica	prosina 2014.	prosina 2015.	prosina 2016.	prosina 2017.	prosina 2018.
Nezaposleni-ukupno	10.089	8.879	7.528	5.858	4.700
Nezaposleni-žene	4.919	4.183	3.527	2.761	2.253
Nezaposleni-žene %	48,76	47,11	46,85	47,13	47,94

Tablica 5. Broj i spolna struktura nezaposlenih u Subotici, po godinama.¹⁶

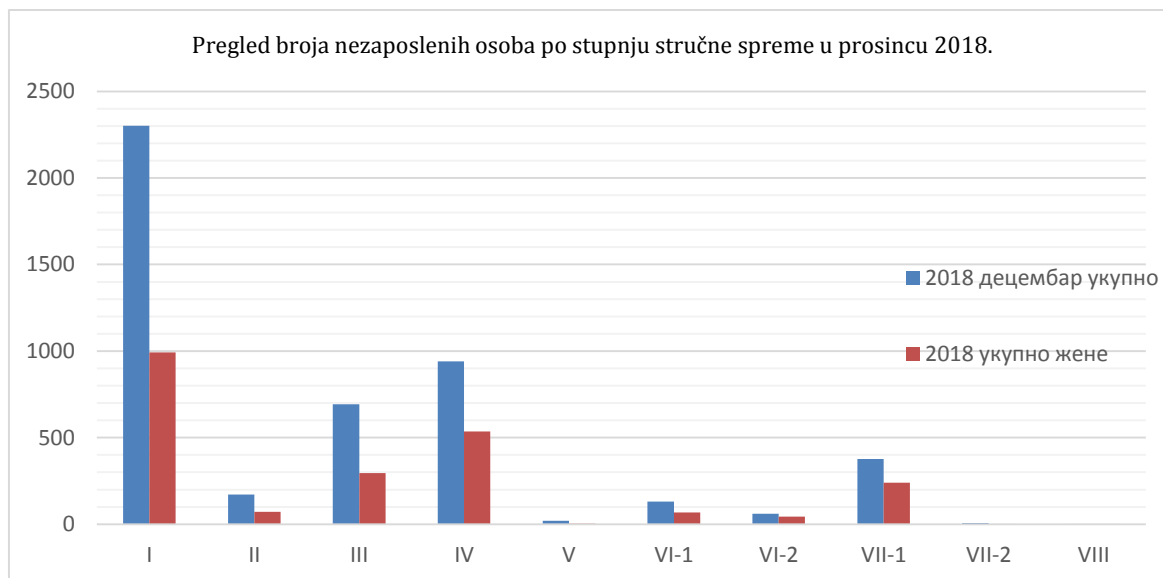
Promatrajući vremensko razdoblje za proteklih pet godina, može se zaključiti da je u gradu izražen trend pada broja nezaposlenih osoba. Isti zaključak se može izvesti i ako se promatra broj nezaposlenih žena i njihov udio u ukupnom broju nezaposlenih osoba.

Stupanj stručne spreme	2017. prosina		2018. prosina	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
I.	2.781	1.156	2.302	993
II.	229	94	172	72
III.	919	398	692	295
IV.	1.253	725	940	535
V.	24	5	20	4
VI-1	212	120	131	67
VI-2			60	44
VII-1	440	263	376	240
VII-2			6	2
VIII.	0	0	1	1
Ukupno	5.858	2.761	4.700	2.253

Tablica 6. Pregled broja nezaposlenih osoba po stupnju stručne spreme u prosincu 2017./2018.¹⁷

¹⁶ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje – područni ured Subotica Pregled broja zaposlenih osoba u prosincu od 2014. do 2018. godine.

¹⁷ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po stupnju stručne spreme u prosincu 2018, Subotica, 2018.

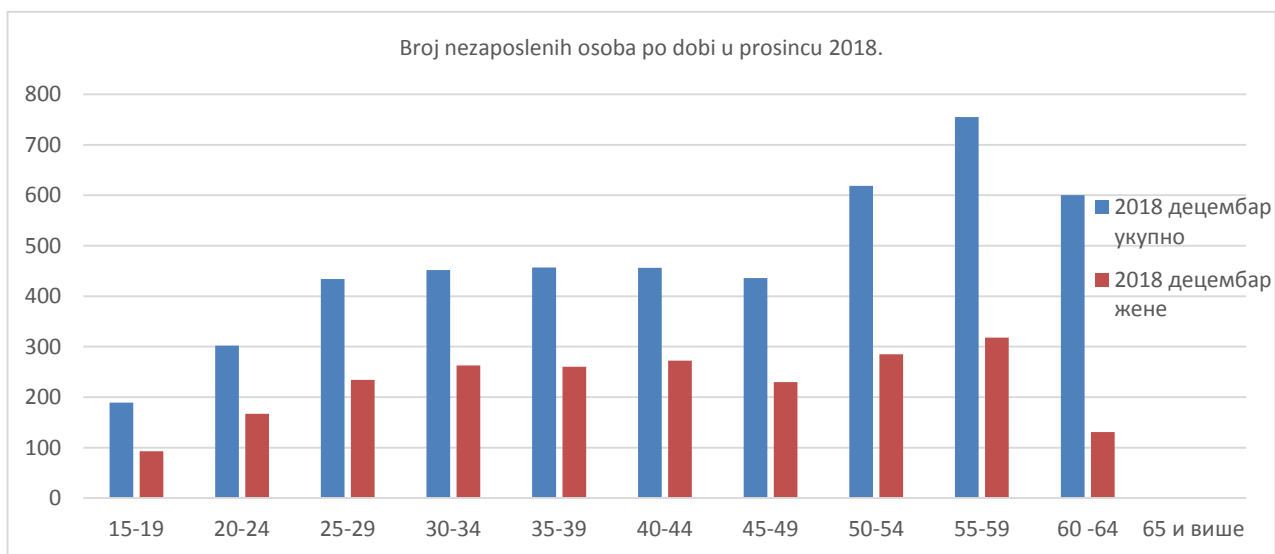
Grafikon 1. Pregled broja nezaposlenih osoba po stupnju stručne спре u prosincu 2018.

U odnosu na 2017. godinu, struktura nezaposlenih osoba prema stupnju stručne спре je gotovo ista, tako najviše ima osoba s I. stupnjem stručne спре 2.302 (48,98%), zatim s IV. stupnjem 940 (20%), s III. stupnjem 692 (14,72%), sa VII-1 stupnjem stručne спре je 376 osoba (8%), s II. stupnjem 172 osobe (3,66%), sa VI-1 stupnjem stručne спре je 131 osoba (2,78%), sa VI-2 stupnjem stručne спре je 60 osoba (1,28%), broj osoba s V. stupnjem stručne спре 20 (0,42%), sa VII-2 stupnjem stručne спре je 6 osoba (0,13%), i sa VIII. stupnjem stručne спре 1 osoba (0,02%).

Dob	2017. prosinac		2018. prosinac	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
15-19	259	111	189	93
20-24	418	208	302	167
25-29	545	286	434	234
30-34	543	301	452	263
35-39	617	346	457	260
40-44	580	319	456	272
45-49	592	304	436	230
50-54	787	372	619	285
55-59	874	377	755	318
60 -64	643	137	600	131
65 i više			0	0
Ukupno	5.858	2.761	4.700	2.253

Tablica 7. Pregled broja nezaposlenih osoba po dobi u prosincu 2018¹⁸

¹⁸ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osobama po dobi u prosincu 2018., Subotica, 2018.

Grafikon 2. Pregled broja nezaposlenih osoba po dobi u prosincu 2018.

Prema dobi najveći udio imaju osobe u skupini u dobi od 55 do 59 godina - 755 osoba (16,06%), slijede osobe odnosno populacija u dobi od 50 do 54 godine - 619 osoba (13,17%), zatim dob od 60 do 64 godine - 600 osoba (12,77%), osobe u dobnoj skupini od 35 do 39 godina - 457 osoba (9,72%), slijedi dob od 40 do 44 godina - 456 osoba (9,70%), dobna skupina od 30 do 34 godine - 452 osobe (9,64%), dobnu skupinu od 45 do 49 godina čini 436 osobe (9,28%), dobna skupina od 25 do 29 godina ima 434 osobe (9,23%), dobna skupina od 20 do 24 godine 302 osobe (6,42%) i dobna skupina od 15 do 19 godina ima 189 osoba (4,02%).

Struktura nezaposlenih osoba – teže zaposlive kategorije

Nezaposlene osobe		Prethodno radno iskustvo				Ukupni broj osoba koje spadaju u ugrožene kategorije	Osobe s invaliditetom		Mladi (u dobi do 30 godina)		Dugoročno nezaposleni		Korisnici novčane naknade u slučaju nezaposlenosti	
		Prvi put traže zaposlenje / bez radnog iskustva		Bili u radnom odnosu / radno angažirani										
Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene		Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
4.700	2.253	1.456	805	3.244	1.448	4.544	384	155	925	494	2.984	1.361	251	125

Tehnološki viškovi		Tehnološki viškovi - stariji od 55 godina		Samohran roditelji		Oba nezaposlena roditelja		Interno raseljene osobe		Izbjeglice		Korisnici materijalnog osiguranja obitelji	
Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
417	192	195	67	266	228	375	181	50	27	3	1	1733	753

Djeca u hraniteljskim obiteljima		Povratnici iz inozemstva po sporazumu o readmisiji		Povratnici iz zatvora		Romi		Žrtve trgovine ljudima		Žrtve obiteljskog nasilja		Ostale ugrožene kategorije		Osobe bez škole ili s nepotpunom osnovnom školom	
Ukupno		Ukupno		Ukupno		Ukupno	Žene	Ukupno		Ukupno		Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
0		0		0		328	174	0		0		55	20	1,233	549

Tablica 8. Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018. ¹⁹

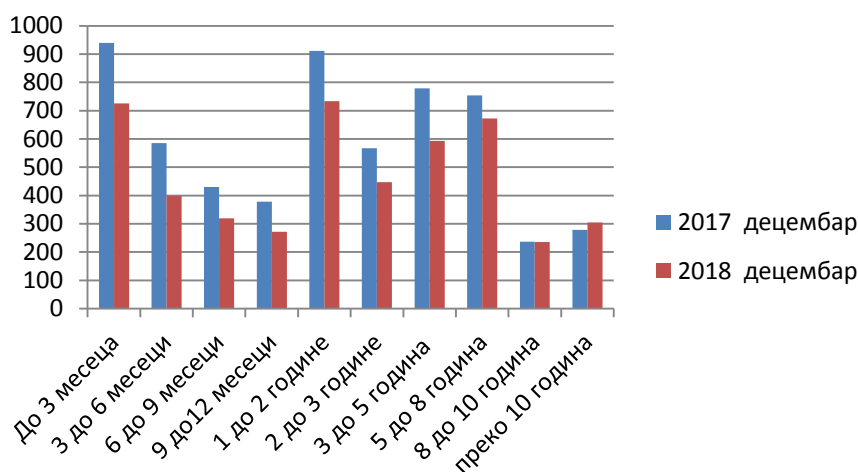
Ukupni broj nezaposlenih osoba u Subotici zaključno s prosincem 2018. godine iznosi 4.700, od čega je broj žena 2.253 odnosno 47,94%. Ukupni broj osoba koje spadaju u ugrožene kategorije je 4.544, od toga osobe s invaliditetom 384 osoba, mladi (u dobi do 30 godina) 925, dugoročno nezaposleni 2.984 osoba i korisnici novčane naknade u slučaju nezaposlenosti 251.

¹⁹ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

Duljna čekanja na zaposlenje	2017. prosinac	2018. prosinac
Do 3 mjeseca	939	726
3 do 6 mjeseci	585	399
6 do 9 mjeseci	430	319
9 do 12 mjeseci	378	272
1 do 2 godine	911	733
2 do 3 godine	567	447
3 do 5 godina	779	593
5 do 8 godina	754	672
8 do 10 godina	237	235
preko 10 godina	278	304
Ukupno	5.858	4.700

Tablica 9. Pregled broja nezaposlenih osoba po dobi u mjesecu prosincu 2017./2018.²⁰

Grafikon 3. Pregled broja nezaposlenih osoba po duljini čekanja na zaposlenje 2017./2018..

Značajan, ali numerički teško mjerljiv pokazatelj promjene u strukturi radno aktivnog stanovništva, koji utječe i na zaposlenost odnosno nezaposlenost, je odljev mladih visokoobrazovanih stručnih kadrova. U tom smislu su potrebne kompleksne i cjelokupne društveno ekonomske mjere koje će podržati rad sa studentima i učenicima završnih godina u podizanju njihovih znanja i sposobnosti za poduzetništvo i stvaranje preduvjeta za poticaj njihova adekvatnog zapošljavanja.

Posebni naglasak treba staviti na jačanje menadžerskih sposobnosti osoba koje se samozapošljavaju, te na poticanje visokoobrazovanih osoba na samozapošljavanje, jer njihovo pokretanje biznisa nosi sa sobom potencijal povećanog zapošljavanja svih ostalih kategorija nezaposlenih. U konkurenciji s globalnim tržištem uspješno se mogu nositi samo ona poduzeća koji raspolažu potrebnim znanjem i menadžerskim vještinama.

²⁰ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

Teže zaposlive osobe na tržištu rada

Ranjivost određenih kategorija na tržištu rada dovodi do toga da te kategorije - grupacije dobivaju status teže zaposlive osobe. Stoga ćemo govoriti ujedno i o ranjivosti i o težem zapošljavanju i integriranju na tržište rada određenih kategorija radno sposobnog stanovništva.

Ranjivost određenih kategorija može biti rezultat utjecaja osobnih, ekonomskih i/ili socijalnih faktora, što ih stavlja u nepovoljni položaj i negativno utječe na život određene grupacije. Faktori kao što su dob, stupanj obrazovanja, invaliditet, spol, etničko porijeklo, socijalni položaj i dr. mogu predstavljati prepreku u ostvarivanju principa jednakih mogućnosti i dostupnosti usluga na tržištu rada.

Zakon o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti propisuje da je teže zaposliv nezaposleni koji zbog zdravstvenog stanja, nedovoljnog ili neodgovarajućeg obrazovanja, socio-demografskih karakteristika, regionalne ili profesionalne neusklađenosti ponude i tražnje na tržištu rada, ili drugih objektivnih okolnosti teže nalazi zaposlenje.

Kada je riječ o tržištu rada, ranjivost se obično određuje prema raznim indikatorima tržišta rada koji su ispod prosjeka u odnosu na ukupno stanovništvo radnog uzrasta rada. Spomenuti indikatori su u slučaju ranjivih kategorija nepovoljniji od odgovarajućih prosječnih vrijednosti za ukupno stanovništvo radnog uzrasta. Indikatori koji se uzimaju u obzir su: stopa nezaposlenosti, stopa zaposlenosti, indikatori koji se odnose na kvalitetu zapošljavanja, stupanj zapošljavanja ranjivih kategorija i udjel dugoročno nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih i dr. To znači da se osobe koje pripadaju ovim kategorijama mogu suočiti s dodatnim preprekama pri ulasku na tržište rada i da im može biti neophodna potpora za uključivanje na tržište rada i pronalaska adekvatnog zaposlenja.

Nacionalna strategija zapošljavanja za razdoblje 2011.-2020. utvrđuje posebno osjetljive kategorije na tržištu rada koje trebaju biti primarni korisnici mjera aktivne politike zapošljavanja. U tu kategoriju spadaju: Romi, osobe s invaliditetom, ruralno stanovništvo, osobe bez kvalifikacija/obrazovanja, žene, mladi (u dobi 15-30 godina), starije osobe (preko 50 godina), dugoročno nezaposleni, (osobe koje potražuju zaposlenje dulje od 12 mjeseci a posebno su naglašeni oni koji traže posao dulje od 18 mjeseci), višak zaposlenih, korisnici novčane naknade, korisnici novčane socijalne pomoći, samohrani roditelji, djeca bez roditeljske skrbi, žrtve obiteljskog nasilja, žrtve trgovine ljudima, interno raseljene osobe, izbjegle osobe, povratnici iz zatvora i drugi.

Nacionalni akcijski plan zapošljavanja se pravi na godišnjoj razini i on je sukladan Nacionalnoj strategiji 2011.-2020. Svake godine kategorije teže zaposlivih osoba imaju prioritet prilikom uključivanja u mjere aktivne politike zapošljavanja.

U 2019. godini status teže zaposljivih osoba, a sukladno procjeni zaposljivosti, koja će imati prioritet pri uključivanju u mjere aktivne politike zapošljavanja su: mladi do 30 godina života, žene, viškovi zaposlenih, stariji od 50 godina, osobe bez kvalifikacija i niskokvalificirani, osobe s invaliditetom, Romi, radno sposobni korisnici novčane socijalne pomoći, dugoročno nezaposleni (na evidenciji dulje od 12 mjeseci a posebno nezaposlene osobe koje traže posao dulje od 18 mjeseci), mladi u domskom smještaju, mladi u hraniteljskim obiteljima, mladi u skrbničkim obiteljima i žrtve obiteljskog nasilja.

Kategorija mladih u domskom smještaju, hraniteljskim i skrbničkim obiteljima podrazumijeva mlade do 30 godina koji su imali ili imaju status mladih u domskom smještaju, hraniteljskim i skrbničkim obiteljima.

Također, u programe i mjere aktivne politike zapošljavanja potrebno je uključivati i ostale teže zaposlive osobe iz posebno osjetljivih kategorija nezaposlenih kao što su: žene (osobito žene žrtve trgovine ljudima), ruralno stanovništvo, izbjegle i raseljene osobe, povratnici prema sporazumu o readmisiji, samohrani roditelji, supružnici iz obitelji u kojoj su oba supružnika nezaposlena, roditelji djece sa smetnjama u razvoju, bivši izvršitelji kaznenih djela i sl. na način kojim se omogućava njihova integracija na tržište rada.

U Nacionalnom akcijskom planu zapošljavanja za 2019. godinu prioritet za uključivanje u mjere aktivne politike zapošljavanja imaju teže zaposlive osobe. **Osobito su ugrožene osobe koje** se istodobno suočavaju sa više faktora ranjivosti/otežane zaposljivosti. Određenim programima i mjerama aktivne politike zapošljavanja potiče se ravnopravniji položaj ovih osoba na tržištu rada.

Višak zaposlenih

Prema članku 153. Zakona o radu, poslodavac je dužan donijeti program rješavanja viška zaposlenih, ako utvrdi da će zbog tehnoloških, ekonomskih ili ustrojbenih promjena u okviru razdoblja od 30 dana doći do prestanka potrebe za radom zaposlenih na neodređeno vrijeme i to za najmanje: 10 zaposlenih kod poslodavca koji ima u radnom odnosu više od 20, a manje od 100 zaposlenih na neodređeno, 10% zaposlenih kod poslodavca koji ima u radnom odnosu najmanje 100 a najviše 300 zaposlenih na neodređeno i 30 zaposlenih kod poslodavca koji ima u radnom odnosu preko 300 zaposlenih na neodređeno. Program je dužan donijeti i poslodavac koji utvrdi da će doći do prestanka potrebe za radom iz navedenih razloga najmanje 20 zaposlenih u okviru razdoblja od 90 dana, bez obzira na ukupni broj zaposlenih kod poslodavca. Kod programa rješavanja viškova zaposlenih, poslodavac je sukladno članku 154. Zakona o radu, dužan prije donošenja programa u suradnji s reprezentativnim sindikatom i republičkom organizacijom nadležnom za zapošljavanje, poduzeti odgovarajuće mjere za novo

zapošljavanje viška zaposlenih. U tom smislu NSZ ima obvezu sastaviti dokument – Mišljenje i prijedlog mjera za zapošljavanje viška zaposlenih i to sugerirati poslodavcu koji radi program rješavanja viška zaposlenih, a također se navode i aktivne mjere koje poduzima NSZ – koje su aktualno na raspolaganju, novo zapošljavanje ili samozapošljavanje, mogućnost korištenja posredničkih usluga, subvencija, obuka i slično.

Višak zaposlenih	UKUPNO	
	Ukupno	Žene
UKUPNO	417	192
I. stupanj stručne spreme	81	23
II. stupanj stručne spreme	18	7
III. stupanj stručne spreme	88	31
IV. stupanj stručne spreme	143	76
V. stupanj stručne spreme	4	0
VI-1 stupanj stručne spreme	26	14
VI-2 stupanj stručne spreme	7	5
VII-1 stupanj stručne spreme	49	36
VII-2 stupanj stručne spreme	1	0

Tablica 10. Pregled broja viška zaposlenih prema SSS u prosincu 2018.²¹

Tijekom 2018. godine nije bilo poslodavaca koji su bili dužni sukladno Zakonu o radu donijeti program rješavanja viška zaposlenih.

Od 4700 nezaposlenih osoba na evidenciji subotičkog područnog ureda je 417, odnosno 8% iz kategorije viška zaposlenih. U strukturi nezaposlenih osoba iz kategorije viškovi zaposlenih najviše je nezaposlenih s IV. stupnjem stručnog obrazovanja 34%, zatim s II. stupnjem 21% , sa VI. i VII. 15% dok je iz kategorije s I. i II. stupnjem stručne spreme 11%.

Žene na lokalnom tržištu rada

Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2011. godine na području grada Subotice živjelo je 141.554 stanovnika. U ukupnom broju stanovnika, broj žena iznosio je 73.514 u odnosu na broj muškaraca koji je 68.040. Veliki broj radno sposobnih žena radi u zoni takozvane „sive“ ekonomije, na povremenim poslovima, na zamjeni, kao radnice kod kuće, kao neplaćene ili manje plaćene od muškaraca i time njihova društvena isključenost biva složenija. Možemo govoriti o pojavi „staklenog stropa“ u društvu koji proizlazi kao konačni rezultat

²¹ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

ekonomske i socijalne neravnopravnosti spolova. Ona se ogleda u nekoliko grupa faktora koje proistječu jedni iz drugih:

1. ukorijenjeni stavovi prema muškoj i ženskoj ulozi u društvu, koji često određuju razinu i smjer obrazovanja mladih žena,
2. segregacija zanimanja po spolu (tradicionalno ženska zanimanja su manje plaćena, manje kompleksna i navodno zahtijevaju manje sposobnosti, a i u onim područjima gdje rade većinom žene – muškarci su na rukovodećim položajima),
3. nejednako plaćanje muškaraca i žena za isti posao u korist muškaraca, bez obzira na usvojenu zakonsku regulativu (Zakon o rodnoj ravnopravnosti),
4. poteškoće žena u usklađivanju poslovnih i privatnih obveza.

Opći indikatori nepovoljnog položaja žena su:

- ekonomska ovisnost,
- nezaposlenost i problem zaštite prava zaposlenih,
- rodni stereotipi u društvu, na poslu i snažni socijalni pritisak,
- besplatan rad/privređivanje žena na selu, i u prigradskim naseljima s karakteristikama ruralnog područja
- loša koordinacija između različitih institucija i organizacija,
- neprovedba Zakona o rodnoj ravnopravnosti i Konvencije o pravima žena
- problemi u usklađivanju privatnih i profesionalnih uloga žena,
- nedovoljna educiranost žena u svezi sa svojim pravima.

Na evidenciji NSZ od 4.700 nezaposlenih osoba na području grada Subotice, 2.253 osoba su žene (47,94%).

Ciljna skupina: Žene	Subotica	
	Ukupno	%
Ukupno	2.253	100,00%
I. stupanj stručne spreme	993	44,07
II. stupanj stručne spreme	72	3,20
III. stupanj stručne spreme	295	13,09
IV. stupanj stručne spreme	535	23,75
V. stupanj stručne spreme	4	0,18
VI-1 stupanj stručne spreme	67	2,97

VI-2 stupanj stručne спреме	44	1,95
VII-1 stupanj stručne спреме	240	10,65
VII-2 stupanj stručne спреме	2	0,09
VIII. stupanj stručne спреме	1	0,04

Tablica 10. Pregled nezaposlenih žena po stupnju stručne спреме²²

Struktura nezaposlenih žena prema stupnju stručne спреме je sljedeća: najviše nezaposlenih osoba je s I. stupnjem stručne спреме 993 (44,07%), zatim s IV. stupnjem 535 (23,75%), s III. stupnjem 295 (13,09%), sa VII-1 stupnjem stručne спреме je 240 osoba (10,65%), s II. stupnjem 72 osobe (3,20%), sa VI-1 stupnjem stručne спреме je 67 osoba (2,97%), sa VI-2 stupnjem stručne спреме je 44 osobe (1,95%), s V. stupnjem stručne спреме je 4 osobe (0,18%), sa VII-2 stupnjem stručne спреме je 2 osobe (0,09%), dok je najmanji broj nezaposlenih žena sa VII. stupnjem stručne спреме – 1 (0,04%).

Samozapošljavanje žena

Samozapošljavanje je jedna od mjera aktivne politike zapošljavanja namijenjena nezaposlenim osobama s evidencije koje imaju namjeru pokrenuti samostalnu djelatnost i baviti se privatnim poduzetništvom. Značajni udio u programima samozapošljavanja na području grada imaju i žene. Neophodan uvjet za korištenje subvencija za samozapošljavanje, osim nezaposlenosti, jest i pohađanje obuke iz poduzetništva. Sve osobe koje žele udio u programu samozapošljavanja obvezne su završiti instruktivnu obuku iz područja poduzetništva u organizaciji NSZ, nakon čega ispunjavaju uvjete za konkuriranje. Tijekom 2018. godine obuku je završilo 189 nezaposlenih osoba, od čega su 83 žene ili 44,00 %, što je manje za 10% u odnosu na prethodnu godinu.

Analiza unatrag nekoliko godina pokazuje da je udio žena u programima samozapošljavanja na približno istoj razini i kreće se u rasponu od 40 do 50%.

Kod programa samozapošljavanja na razini grada udio žena u ukupnom broju osoba koje su pokrenule samostalni posao jest 40%. U usporedbi s prethodnom godinom udio žena je smanjen za 25%.

Poduzetnice su najviše registrirale radnje iz područja različitih vrsta usluga, poput frizersko-kozmetičarskih, ugostiteljskih, zdravstvenih, računovodstveni i revizorski poslovi, zatim u proizvodnoj djelatnosti – proizvodnja odjeće i trgovačkoj djelatnosti, dok su druge djelatnosti vrlo malo zastupljene. Ovakav trend razvitka usluga se zadržava na istoj razini već nekoliko

²² Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

godina i nije se značajno mijenjao. Zapažen je blagi porast žena poduzetnica u području proizvodnje.

U okviru ženskog poduzetništva posebnu skupinu čine agro poduzetnice koje započinju svoje male ekonomske inicijative na lokacijama u prigradskim naseljima čija se ekonomija i razvoj u prvom redu temelje na poljoprivredi. Ovi poduzetnički poduhvati se pokreću u području diversifikacije poljoprivredne proizvodnje (uzgajanje novih sorta biljaka, organska proizvodnja), prerade mlijeka, voća i povrća, suvremenih oblika bavljenja stočarstvom, u etno poduzetništvu kao i inicijativama u seoskom turizmu.

Iako se ova vrst poduzetništva u većini slučajeva odvija u okviru gospodarstava (registriranih), ona ipak spada u kategoriju samozapošljavanja žena, koju treba podržati s posebnim obzirom na činjenicu da u ovim prigradskim naseljima živi 30% stanovništva grada Subotice, od čega najmanje polovicu čine žene.

Drugi razlog za potporu samozapošljavanju žena u ruralnim područjima Subotice čine opredjeljenja u okviru Strategije lokalnog održivog razvitka (SLOR) koja naglašavaju važnost unaprjeđenja poljoprivrede i seoskog turizma kao bitnih razvojnih potencijala grada. Prema novim istraživanjima (SeCons i Femina Creativa, UN Women) žene su glavne inicijatorice novih ideja i predstavljaju vodeću snagu u preobražaju ruralne ekonomije.²³

Osim programa samozapošljavanja, žene su imale značajni udio i u drugim programima i mjerama aktivne politike zapošljavanja, u programima javnih radova i programima subvencije za otvaranje novih radnih mjesta.

U programima subvencije za otvaranje novih radnih mjesta udio žena je 53%, što predstavlja blago povećanje od 5% u odnosu na prethodnu godinu.

U javnim radovima u 2018. godini udio žena iznosi 52,50%, što je značajno povećanje u odnosu na prethodnu godinu. Kroz javne radove najviše žena je zaposleno u području socijalnih i humanitarnih djelatnosti, odnosno u domovima za stare osobe, u udrugama za ometene osobe i osobe s različitim smetnjama u razvoju. Osim toga, kroz javne radove najviše žena obavlja najjednostavnije poslove u području zaštite okoliša i prirode, točnije uređenje javnih zelenih površina i čišćenje.

Udio žena u svim mjerama aktivne politike zapošljavanja unatrag nekoliko godina, jest na razini višegodišnjeg prosjeka, odnosno konstantno oko polovice ukupnog broja osoba uključenih u mjere.

²³ Prema polaznoj studiji o poduzetništvu žena u Srbiji (SeCon UN Women) i istraživanjima Femine Creative, urbano žensko poduzetništvo je u stagnaciji odnosno opadanju, dok je poduzetništvo žena sa sela u porastu s mnogo zanimljivih novih ideja.

Osobe s invaliditetom na lokalnom tržištu rada

Osobe s invaliditetom se svakodnevno suočavaju s cijelim nizom prepreka kada je riječ o njihovu zapošljavanju, počevši od predrasuda, pa sve do arhitektonskih barijera i to na svakom koraku. Da bi osobe s invaliditetom mogle ispuniti osnovne egzistencijalne potrebe njima se mora omogućiti pravo na rad, te su potrebne minimalne izmjene u pogledu radnog prostora i unaprjeđenja mogućnosti pristupa radnom mjestu. Člankom 24. Zakona o zapošljavanju i profesionalnoj rehabilitaciji osoba s invaliditetom,²⁴ nametnuta je obveza zapošljavanja osoba iz ove populacije za sve poslodavce koji imaju više od 20 radnika. Uz pomoć spomenutih zakonskih odredba, određeni broj osoba s invaliditetom se uključio u svijet rada, ali to je i nadalje nedovoljno.

Subotica ima težnju postati grad koji će se u potpunosti prilagoditi osobama s invaliditetom, tako da se posljednjih godina velika pozornost posvećuje inkluziji, kako bi osobe s invaliditetom postale aktivni članovi zajednice, koji će svojim potencijalom pridonijeti razvitku grada. Primjeri pozitivne prakse 2014., 2015., 2016. 2017. i 2018. godine su pokazali da osobe s invaliditetom mogu uspješno raditi i postižu predviđene rezultate, razlike su identificirane u načinu rada i prilagodbi poslovnog prostora.

Međutim, poslodavci su samo posljednji korak u uključivanju osoba s invaliditetom na tržište rada. Cjelokupni proces obrazovanja treba biti prilagođen i osobama s invaliditetom u stjecanju potrebnog znanja i kvalifikacija koje tržište iziskuje.

Grad	Broj nezaposlenih		Broj nezaposlenih OSI		% udjela OSI u Ukupnoj nezaposlenosti	
	OSI		Ukupnoj nezaposlenosti			
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Subotica	4.700	2.253	384	155	8,17	6,88

Tablica 11. Pregled broja nezaposlenih osoba s invaliditetom i njihov % udio u ukupnoj nezaposlenosti u Subotici²⁵

Na evidenciji subotičkog područnog ureda NSZ je evidentirano 384 osoba s invaliditetom, od toga su 155 žene (40,36%), dok je 229 osoba muškoga spola. U ukupnom broju nezaposlenih na području Grada Subotice, osobe s invaliditetom imaju udio od 8,17%.

²⁴ Izvor: http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/0/327_zakon_o_profesionalnoj_rehabilitaciji.pdf (20. 01. 2018.)

²⁵ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

Ciljna skupina: Osobe s invaliditetom	Subotica			
	Ukupno	%	Žene	%
Ukupno	384	100,00%	155	100,00%
I. stupanj stručne spreme	142	36,98%	44	28,39%
II. stupanj stručne spreme	47	12,24%	22	14,19%
III. stupanj stručne spreme	85	22,14%	41	26,45%
IV. stupanj stručne spreme	82	21,35%	38	24,52%
V. stupanj stručne spreme	1	0,26%	0	0,00%
VI-1 stupanj stručne spreme	8	2,08%	2	1,29%
VI-2 stupanj stručne spreme	3	0,78%	2	1,29%
VII-1 stupanj stručne spreme	15	3,91%	5	3,23%
VII-2 stupanj stručne spreme	1	0,26%	1	0,65%

Tablica 12. Pregled nezaposlenih osoba s invaliditetom po stupnju stručne spreme²⁶

Prema stupnju stručne spreme situacija je sljedeća: najviše ima osoba s I. stupnjem stručne spreme 142 osobe (36,98%), zatim s III. stupnjem stručne spreme 85 osoba (22,14%), s IV. stupnjem stručne spreme 82 osobe (21,35%), s II. stupnjem stručne spreme je 47 osoba (12,24%), sa VII-1 stupnjem stručne spreme 15 osoba (3,91%), sa VI-1 stupnjem stručne spreme 8 osoba (2,08%) i sa V. i VII-2 stupnjem stručne spreme 1 osoba (0,26%).

Opći indikatori nepovoljnog položaja osoba s invaliditetom na tržištu rada su:

- ▶ ekonomska ovisnost i nemogućnost da se iz te ovisnosti vlastitim snagama izađe,
- ▶ arhitektonske barijere,
- ▶ predrasude i socijalna izoliranost,
- ▶ slaba mobilnost koja dovodi do gubitaka u socijalnim kontaktima, teškoće u radnoj adaptaciji,
- ▶ nedovoljna senzibiliziranost poslodavaca za potrebe i mogućnosti radnog angažiranja.

Principi usmjereni protiv diskriminacije koji imaju za cilj jačanje svijesti društva o potrebi inkluzije osoba s invaliditetom, kao i o njihovim jednakim pravima, koja su univerzalna i vrijede za sve su:

- povećanje poštovanja različitosti kroz individualna prava,
- socijalni pristup i uklanjanje barijera,
- poticanje inkluzije kroz zapošljavanje,

²⁶ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

- potpora procesu socijalne integracije,
- jačanje i širenje socijalnih struktura koje sadrže participativnost,
- podizanje razine obaviještenosti i podizanje svesti javnog mnijenja.

Ono što je karakteristično za osobe s invaliditetom jest da se samo mali broj osoba zapošljava u okviru svoje kvalifikacije ili stručne spreme, nego se zapošljavaju prema svojim očuvanim psihofizičkim mogućnostima.

Grad	Broj zaposlenih s evidencije		Broj zaposlenih OSI sa evidenciji		% udio OSI u ukupnom zapošljavanju	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Subotica	3.185	1643	183	88	5.75	2.76

Tablica 13. Zapošljavanje osoba s invaliditetom i njihov % udio u ukupnom zapošljavanju u Subotici (od 01. 01. 2018. do 31. 12. 2018. godine)²⁷

Od početka godine zaključno s 31. 12. 2018. godine u Subotici zaposleno je 183 osoba s invaliditetom, od toga 88 žena (48,09%), kroz javne radove u 2018. godini Grad Subotica je omogućio da budu zaposlene i osobe s invaliditetom, te je pružena potpora i putem implementacije projekta iz područja socijalne skrbi.

Mladi na lokalnom tržištu rada

Mladima na tržištu rada u Subotici, iako često mogu imati prednost pri zapošljavanju, nedostatak radnog iskustva otežava proces prvog zaposlenja tako da je postotak onih koji prvi put traže posao iznimno visok. Dio populacije mladih nema razvijenu svijest o potrebi samostalnog razvitka karijere. Nedostatak vještina identificiran je u sljedećim područjima: predstavljanje poslodavcima kroz pisanje radne biografije, kao i vođenje intervjua s poslodavcem i u okviru toga potrebno je razvijati različite stilove nastupa na intervjuima. S druge strane, mladi su prilagodljivi i mobilni što kreira preduvjete lakšeg zapošljavanja izvan mjesta boravka, i u sredinama koje su orijentirane na kadar s visokom stručnom spremom.

Dostignuta razina obrazovanja mladih je relevantni strukturni indikator razine obrazovanja jednog dijela kontingenta radne snage koji u bliskoj budućnosti određuje razvojni potencijal zemlje.

²⁷ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

Grad	Broj nezaposlenih		Broj nezaposlenih mladih (do 30 godina)		% udjela mladih (do 30 godina) u ukupnoj nezaposlenosti	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Subotica	4.700	2.253	925	494	19,68%	10,51%

Tablica 14. Pregled broja nezaposlenih mladih (do 30 godina) i njihov % udio u ukupnoj nezaposlenosti u Subotici²⁸

Tijekom 2018. godine na evidenciji NSZ filijale u Subotici, nezaposlenih osoba mlađih od 30 godina bilo je 925 odnosno 19,68% ukupne populacije nezaposlenih. Od ukupnog broja nezaposlenih koji spadaju u skupinu mladi (do 30 godina), 10,51% su osobe ženskoga spola.

Ciljna skupina: Mladi (do 30 godina)	Subotica			
	Ukupno	%	Žene	%
UKUPNO	925	100,00%	494	100,00%
I. stupanj stručne spreme	472	51,03%	228	46,15%
II. stupanj stručne spreme	15	1,62%	6	1,21%
III. stupanj stručne spreme	100	10,81%	38	7,69%
IV. stupanj stručne spreme	166	17,95%	105	21,26%
V. stupanj stručne spreme	1	0,11%	0	0,00%
VI-1 stupanj stručne spreme	1	0,11%	1	0,20%
VI-2 stupanj stručne spreme	37	4,00%	27	5,47%
VII-1 stupanj stručne spreme	133	14,38%	89	18,02%
VII-2 stupanj stručne spreme	0	0,00%	0	0,00%

Tablica 15. Pregled nezaposlenih mladih (do 30 godina) po stupnju stručne spreme²⁹

Najviše nezaposlenih mladih je bilo bez završene osnovne škole, odnosno s I. stupnjem stručne spreme 51,03%, zatim, s IV. stupnjem stručne spreme 17,95%, sa VII. stupnjem stručne spreme 14,38%, dok je s III. stupnjem stručne spreme 10,81%

Analiza zapošljavanja mladih pokazuje da se najčešće zapošljavaju kroz fleksibilne oblike rada na honorarnim, privremenim i povremenim poslovima, izvan prostorija poslodavca i da rade za niže zarade.

²⁸ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

²⁹ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

Grad	Broj zaposlenih s evidencije		Broj zaposlenih mladih (do 30 godina) sa evidencije		% udjela mladih (do 30 godina) u ukupnom zapošljavanju	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Subotica	3.185	1.643	944	500	29,64%	15,70%

Tablica 16. Zapošljavanje mladih (do 30 godine) i njihov % udio u ukupnom zapošljavanju u Subotici (od 01. 01. 2018. do 31. 12. 2018.)³⁰

S evidencije NSZ od početka godine do 31. 12. 2018. godine u Subotici se zaposlilo 944 mlada osoba, od čega 500 žena.

Osobe starije od 45 godina života

Rast stope nezaposlenosti u dobnoj skupini od 45 godina života linearno se povećava iz godine u godinu. Razlozi za to su: veliki broj neuspjelih privatizacija, odlazak poduzeća u stečaj, smanjenje broja zaposlenih uslijed ekonomskih poteškoća u poslovanju tvrtki, zatim poticanje zapošljavanja osoba do 30 godina života, nedostatka adekvatnih znanja i vještina.

U dobnoj skupini preko 45 godina života u Subotici ima 2.896 osoba (49,44%), od toga žena 1.190 (43,1%), što navodi na zaključak da u ovoj kategoriji ima više muškaraca nego žena. Podatci pokazuju da je većina osoba ove dobne skupine iz zaposlenosti prešla u neaktivnost iz raznih razloga kao što su: gubljenje motivacije za aktivno traženje posla jer se poslodavci uglavnom odlučuju za mlađu radnu snagu, nedovoljno znanje i samim tim smanjena mogućnost za zapošljavanje. Iz spomenutih razloga udio osoba preko 45 godina života u dugoročnoj nezaposlenosti i dalje se nastavlja povećavati. U Lokalnom akcijskom planu zapošljavanja za 2011. godinu kao posebno osjetljive skupine na tržištu rada u Subotici su identificirane žene, mladi, osobe s invaliditetom i Romi. Lokalnim akcijskim planom zapošljavanja za 2012., 2013., 2014. a i za 2015. godinu, ova lista se proširuje osobama preko 45 godina, zbog brojnih okolnosti koje im otežavaju zapošljavanje na lokalnom tržištu rada. U 2016., 2017. i 2018. godini naglasak prilikom stvaranja uvjeta za novo zapošljavanje treba dati zapošljavanju starijih od 50 godina kao najugroženijoj grupi nezaposlenih.

³⁰ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

Romi na lokalnom tržištu rada

Romska populacija čini skupinu najdublje ranjivosti i isključenosti na lokalnom i republičkom tržištu rada. Ukupna zastupljenost Romske nacionalne manjine na evidenciji subotičkog područnog ureda NSZ je 323 osoba, od toga 159 žena. Podatak ne odražava realno stanje, s obzirom na to da određeni broj Roma ne želi ili ne naglašava svoju nacionalnu pripadnost prilikom prijave na evidenciju NSZ. Prema podacima Edukativnog centra Roma, broj radno sposobnih i aktivnih odraslih Roma u Subotici je 1.850 osoba. Po popisu stanovništva iz 2011. godine na području Subotice se 2.959 osoba izjasnilo da su pripadnici romske nacionalne manjine. Ovaj podatak se slaže s procjenama Edukativnog centra Roma (ECR) o broju romske zajednice iz 2006. godine. U radno sposobno stanovništvo ECR je evidentirao i djecu u dobi od 1996. godišta pa naviše. Podatci ECR su sljedeći:

Majka/Skrbnik		Otac/Skrbnik	
Ukupni broj majki u evidenciji:	560	Ukupni broj očeva u evidenciji	556
Završeno obrazovanje:		Završeno obrazovanje:	
Bez završene osnovne škole	417	Bez završene osnovne škole	289
Niže obrazovanje	41	Niže obrazovanje	72
Osnovna škola	81	Osnovna škola	134
Srednja škola	19	Srednja škola	57
Više obrazovanje	2	Više obrazovanje	4
Zaposlenje:		Zaposlenje:	
Nezaposlena	539	Nezaposlena	425
Redovito zaposlenje	4	Redovito zaposlenje	10
Samostalna djelatnost	6	Samostalna djelatnost	22
Povremeno/sezonsko zaposlenje	10	Povremeno/sezonsko zaposlenje	83
Drugo	1	Drugo	16

Tablica 17. Pregled romske populacije u obrazovanju i zapošljavanju³¹

Utjecaj tradicionalnog načina života utječe na opća zapažanja o stanju romske zajednice, veoma mali broj osoba uključen je u aktivno traženje posla, žene romske nacionalnosti su opredijeljene za rađanje i podizanje djece, nedovoljna je upućenost populacije u mogućnosti ostvarivanja prava i obveza kod javnih i državnih institucija, postoje predrasude kod poslodavaca kada je riječ o zapošljavanju i dr. Postoje brojne druge poteškoće vezane za zapošljavanje i poboljšanje položaja Roma na lokalnom tržištu rada i one su uvjetovane splotom složenih socijalnih, ekonomskih, političkih i mnogih drugih okolnosti. Najveći broj

³¹Izvor: Edukativni centar Roma, Subotica, 2012.

pripadnika romske nacionalne manjine živi u uvjetima ekstremnog siromaštva i veoma lošeg standarda, osobito u zdravstveno-higijenskom smislu, često ne posjeduju osobne dokumente, nemaju zdravstveno i socijalno osiguranje, niskog su obrazovanja. Određeni broj Roma ne poznaje službeni jezik, a mali broj ima završeno osnovno obrazovanje, s veoma ograničenim mogućnostima da stekne više obrazovanje od osnovnog. Većina je nezaposlena, a zaposleni obavljaju najmanje kvalificirane i plaćene poslove. Vještine stječu samostalno na nekvalificirani i nespecijalistički način što pridonosi nekonkurentnom položaju na tržištu rada, i ostvarivanju minimalnih zarada. Pozitivno je što se mladi Romi uključuju u školu za obrazovanje odraslih, jer tržište rada nije spremno prihvatiti povećan broj nekvalificirane radne snage.

U 2017. godini manji broj osoba romske nacionalnosti s područja grada Subotice se uključio u mjere aktivne politike zapošljavanja. Tako je 3 osobe uključeno u program javnih radova, što je veoma mali broj. Analiza pokazuje da je veoma mali broj osoba romske nacionalnosti uopće uključen u mjere APZ. Kada je riječ o adekvatnim mjerama u 2018. godini usmjerenim ka pripadnicima romske nacionalne manjine, neophodno je usporedo raditi na inkluziji i izvan tržišta rada, odnosno, na tretiranju korijena njihove socijalne isključenosti – stanovanju, obrazovanju, zdravlju, uspostavljanju međuetničkih odnosa i sl.

Grad	Broj nezaposlenih		Broj nezaposlenih Roma		% udjela Roma u ukupnoj nezaposlenosti	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Subotica	4.700	2.253	328	174	6,98%	3,70%

Tablica 18. Pregled broja nezaposlenih Roma i njihov % udio u ukupnoj nezaposlenosti u Subotici³²

Broj nezaposlenih Roma na dan 31. 12. 2018. godine, iznosio je 328 osoba, od čega 53,05% ili 174 žena. U ukupnoj nezaposlenosti u Subotici imaju udio od 6,98%.

Ciljna skupina: Romi	Subotica			
	Ukupno	%	Žene	%
Ukupno	328	100,00%	174	100,00%
I. stupanj stručne spreme	310	94,51%	169	97,13%
II. stupanj stručne spreme	2	0,61%	1	0,57%
III. stupanj stručne spreme	6	1,83%	1	0,57%
IV. stupanj stručne spreme	8	2,44%	2	1,15%

³² Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

V. stupanj stručne spreme		0,00%	0	0,00%
VI-1 stupanj stručne spreme		0,00%	0	0,00%
VI-2 stupanj stručne spreme		0,00%	0	0,00%
VII-1 stupanj stručne spreme		0,00%	1	0,57%
VII-2 stupanj stručne spreme		0,00%	0	0,00%

Tablica 19. Pregled nezaposlenih Roma po stupnju stručne spreme³³

Najviše nezaposlenih Roma bilo je bez završene osnovne škole, odnosno s I. stupnjem stručne spreme 94,51%. Nestručnih nezaposlenih Roma je bilo 95,12%, dok je 3,4% nezaposlenih bilo iz kategorije stručnih, od čega najviše sa IV. stupnjem 2,44% i s III. stupnjem 1,83%.

Grad	Broj zaposlenih sa evidencije		Broj zaposlenih Roma sa evidencije		% udjela Roma u ukupnom zapošljavanju	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Subotica	3.185	1.643	45	22	1,41%	0,69%

Tablica 20. Zapošljavanje Roma i njihov % udio u ukupnom zapošljavanju u Subotici (od 01. 01. 2018. do 31. 12. 2018. godine)³⁴

Tijekom 2018. godine, sa evidencije NSZ u Subotici su se zaposlilo 45 Roma, od čega 22 žene.

³³ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

³⁴ Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje, Pregled broja nezaposlenih osoba po teže zaposlivim kategorijama u prosincu 2018., Subotica, 2018.

Imajući u vidu stanje i kretanja na tržištu rada, kao i karakteristike registrirane nezaposlenosti Programom ekonomskih reforma za razdoblje od 2016. do 2018. godine (ERP)³⁵, koji je ključni dokument za planiranje i praćenje ekonomskih procesa, u okviru područja Zaposlenost i tržište rada, utvrđena je Prioritetna strukturna reforma 14. - Unaprjeđenje djelotvornosti mjera aktivne politike zapošljavanja s posebnim fokusom na mlade, viškove i dugoročno nezaposlene. Navedena reforma usmjerena je ka unaprjeđenju metoda i tehnika savjetodavnog rada s nezaposlenim osobama, koji je od ključnog značaja za procjenu zaposlivosti svakog pojedinačnog osoba, sukladno njegovim karakteristikama (stupanj obrazovanja, radno iskustvo, dodatna znanja i vještine, pol i dr.), kao i karakteristikama tržišta rada, radi uključivanja u mjere aktivne politike zapošljavanja koje će najviše pridonijeti njenoj konkurentnijoj integraciji ili reintegraciji na tržište rada.

U narednom razdoblju posebna pozornost bit će usmjerena na Odluku Vijeća EU od 5. listopada 2015. godine o smjernicama za politike zapošljavanja država članica za 2015. godinu, koje su dio integriranih smjernica Europa 2020., a odnose se na:

1) Poticanje potražnje za radnom snagom, odnosno stvaranje kvalitetnih radnih mjesta, jačanje poduzetništva i malih i srednjih poduzeća, uz poboljšanje sveukupnog ekonomskog ambijenta, kako bi se ublažile prepreke na tržištu rada i potaknulo uključivanje kategorija teže zaposljivih osoba;

2) Unaprjeđenje ponude radne snage, vještina i kompetencija i usuglašavanje ishoda obrazovanja s potrebama tržišta rada i djelotvornog prelaska iz svijeta obrazovanja u svijet rada. Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti ka osobama iz NEET kategorije s ciljem njihove aktivacije i participacije na tržištu rada;

3) Poboljšanje funkcioniranja tržišta rada, uz jačanje socijalnog dijaloga i borbe protiv neprijavljenog rada;

4) Promicanje socijalne uključenosti, suzbijanju siromaštva i ostvarivanju jednakih mogućnosti za sve na tržištu rada.

Također, imajući u vidu Preporuku Vijeća EU od 15. veljače 2016. godine o integriranju dugoročno nezaposlenih osoba na tržište rada, kao i činjenicu da dugoročna nezaposlenost predstavlja jednu od ključnih prepreka radno-socijalnoj integraciji nezaposlenih osoba i utječe na zastarijevanje znanja, vještina i kompetencija, potrebno je ciljane mjere potpore pružiti nezaposlenim osobama koja posao traže dulje od 12 mjeseci, uz intenziviranje potpore ka osobama koje posao traže dulje od 18 mjeseci.

³⁵ Usvojen 3. ožujka 2016. godine.

Uvažavajući smjernice i preporuke europske politike zapošljavanja, pokazatelje stanja i kretanja na tržištu rada Republike Srbije, tekuće reformske procese i dokumente, kao i rezultate prethodno provedenih aktivnosti i nalaze procjena, utvrđeni su prioriteti politike zapošljavanja u 2019. godini:

- 1) Poboljšanje uvjeta na tržištu rada i unaprjeđenje institucija tržišta rada;
- 2) Poticanje zapošljavanja i uključivanja teže zaposlivih osoba na tržište rada i potpora regionalnoj i lokalnoj politici zapošljavanja;
- 3) Unaprjeđenje kvalitete radne snage i ulaganje u ljudski kapital.

MAPIRANJE ZAINTERESIRANIH STRANA U PROCESU IZRADE LOKALNOG AKCIJSKOG PLANA ZAPOSŁJAVANJA

Lokalna politika zapošljavanja u interesu je brojnih zainteresiranih strana, koje su prepoznale potrebu sudjelovanja u procesu lokalnog akcijskog planiranja:

- Lokalna samouprava, (uloga: uspostavljanje adekvatnog poslovnog ambijenta za ulaganje i razvitak poduzetništva, prilagođavanje lokalnih usluga u funkciji bržeg zapošljavanja (dječja zabavišta i vrtići, bolji transport...), integracija politike zapošljavanja u sve politike razvitka na lokalnoj razini, ustupanje prostora za nove inovativne programe npr. tehnološki parkovi, inkubatori, centri za trening).
- Nacionalna služba za zapošljavanje, (uloga: identificiranje karakteristika lokalnog tržišta rada i mogućnosti za zapošljavanje, usmjeravanje sredstava za aktivne mjere politike zapošljavanja, posredovanje u zapošljavanju nezaposlenim osobama, obilazak poslodavaca, posredovanje između poduzeća i obrazovnih institucija i privatnih agencija za zapošljavanje).
- Vijeće za zapošljavanje grada Subotice, (uloga: koordiniranje aktivnosti i uspostavljanje mrežne suradnje svih zainteresiranih strana za provedbu akcijskog plana zapošljavanja, iniciranje izrade Lokalnog akcijskog plana zapošljavanja, implementiranje i verificiranje mjera aktivne politike zapošljavanja).
- Regionalna razvojna agencija (uloga: razvitak mape resursa, trasiranje smjerova razvitka i pružanje konzultantskih usluga poduzećima i novim poduzetnicima mentorska potpora početnicima u poslovanju).
- Sindikati koji djeluju na području grada Subotice, (uloga: potpora zapošljavanju kroz razvitak sindikalne svijesti i konstruktivnu potporu procesima privatizacije u pogledu provedbe preventivnih mjera i usmjeravanje otpremnina na novo zapošljavanje; inzistiranje na društveno odgovornom i zakonitom poslovanju i unaprjeđenju kvalitete ponude poslova; predlaganje sredstava za razvitak obrazovnih programa i mjera aktivne politike zapošljavanja).
- Udruženje poduzetnika, (uloga: razvitak mape resursa, utvrđivanje potreba poduzetnika za novom radnom snagom, profil radne snage, utvrđivanje trendova gospodarskih aktivnosti).
- Regionalna gospodarska komora, (uloga: razvitak mape resursa, utvrđivanje trendova gospodarskih aktivnosti).
- Aktiv direktora subotičkih osnovnih i srednjih škola, (uloga: razvitak konkurentnosti radne snage, zaposlivosti i unaprjeđenju poduzetničkih vještina i građanskog društva orijentiranog na akcije i promjene).

- Nezaposlena osoba,
- Poslodavci, (uloga: kreiranje novih radnih mjesta; programi stjecanja prve radne prakse za mlade, zapošljavanje teže zaposlivih kategorija osoba (stariji od 45, žene, osobe s invaliditetom, pripravnici,), davanje informacija o budućim potrebama u pogledu znanja, vještina i sposobnosti, definiranje standarda zanimanja i kvalifikacija).
- OCD koje se bave osnaživanjem marginaliziranih skupina: Roma, osoba s invaliditetom, žena, mladih, itd., (uloga: razvitak konkurentnosti radne snage, zaposlivosti i unaprjeđenju poduzetničkih vještina i građanskog društva orijentiranog na akcije i promjene).
- Agencija Infostud (uloga: razvitak mape resursa).

Analiza problema zapošljavanja u Subotici

Proces lokalnog akcijskog planiranja identificirao je sljedeće probleme zapošljavanja u Subotici:

- znatna nelikvidnost u okviru svih segmenata društva,
- zaostajanje razine zarada u odnosu na republičku i pokrajinsku razinu,
- nepoticažno radno okruženje - u Subotici se primjećuje odljev svih kadrova,
- neusklađenost potreba lokalnog tržišta rada s obrazovnom upisnom politikom,
- nedovoljna povezanost gospodarstva i obrazovanja,
- nedostatak praktičnih znanja po završenoj školi,
- marginalizirane skupine imaju posebne teškoće u pozicioniranju na tržištu rada,
- zakonski okvir zapošljavanja i oblici radnog vremena su neadekvatni, ne postojanje fleksibilnog oblika rada,
- veliki broj osoba koje su starije od 45 godina, a koje prelaze u dugoročnu nezaposlenost pri čemu su nemotivirane za aktivno traženje posla,
- rad na crno konkurrira aktualnom službenom tržištu rada i nameće razinu zarade u privatnom sektoru,
- nedostatak programa i mjera usmjerenih ka dokvalifikaciji ili prekvalifikaciji,
- nedostatak psihosocijalnih vidova potpore prilikom zapošljavanja i tijekom razdoblja zaposlenosti osoba s invaliditetom,
- nedostatak stručne psihosocijalne potpore i edukacije poslodavaca koji zapošljavaju osobe s invaliditetom,
- nedovoljni broj slobodnih radnih mjesta, a osobito radnih mjesta na kojima se mogu angažirati osobe s invaliditetom,
- natječaj NSZ za aktivne mjere zapošljavanja nemaju kontinuitet tijekom cijele godine, već traju određeno vrijeme,
- na polju obrazovanja odraslih nema adekvatne zakonske regulative,

- nedovoljna pripremljenost početnika za samostalno vođenje poslovanja. Nedostatak mentorske potpore za početnike,
- potpora otvaranju socijalnih poduzeća.

Potencijali zapošljavanja na lokalnoj razini

Kao neiskorištene ili nedovoljno iskorištene lokalne mogućnosti zapošljavanja prepoznaju se sljedeći aspekti:

- Grad Subotica raspolaže infrastrukturom koja se može transformirati u objekte za obuku i prekvalifikaciju osoba s neodgovarajućom stručnom spremom,
- Lokalna samouprava treba kontinuirano usmjeravati snage ka privlačenju inozemnih i tuzemnih investitora s ciljem stvaranja novih radnih mjesta,
- geografski položaj Subotice je prirodno usmjerava ka suradnji s Republikom Hrvatskom i Republikom Mađarskom, članicama Europske unije u svim oblicima i pravcima razmjene znanja te poticanja partnerstava u gospodarskom i ekonomskom smislu,
- poticaji za inovativne načine poljoprivredne proizvodnje i načine prerade,
- potpora i razvoj novih usluga i kapaciteta za zbrinjavanje starih i iznemoglih osoba kao nova rastuća grana uslužnih djelatnosti,
- područje turizma ostaje neiskorištena mogućnost Subotice i to u sljedećim oblicima: lječilišni, seoski, zdravstveni, ekološki i kongresni turizam,
- socijalno poduzetništvo, socijalne kooperative, omladinsko poduzetništvo i kreativne industrije nisu dovoljno prepoznate niti iskorištene u Subotici,
- Lokalna samouprava raspolaže potencijalom za formiranje fonda za biznis inovacije fokusiranog na lokalne poduzetnike, s definiranim mehanizmom odabira inovativnih ideja i kontinuiranog podržavanja razvitka biznis ideja,
- javni radovi kao mogućnost angažiranja brojnih nedovoljno kvalificiranih kadrova s evidencije NSZ,
- prije dodjele sredstava za samozapošljavanje (od strane NSZ) potrebno je izvršiti selekciju i odabrati najkvalitetnije buduće poduzetnike, a razdoblje pred davanje sredstava iskoristiti za kvalitetnu pripremu budućih poduzetnika za posao (radionica kao interaktivni način sazrijevanja i razrade biznis ideje),
- poticanje kvalitetnije suradnje i umrežavanja ključnih lokalnih subjekata zapošljavanja s ciljem adekvatnijeg uvida u potrebe i probleme kadrova u Subotici. Uloge umrežavanja i poticanja treba preuzeti Vijeće za zapošljavanje,

- lokalne obrazovne institucije za odrasle djeluju sinergijski u smjeru poticanja poduzetništva putem kreiranja visoko kvalitetnih programa edukacije. Ulogu koordinatora treba imati Vijeće za zapošljavanje,
- poticanje stjecanja prakse kod mladih ljudi putem volonterskog rada (uz minimalnu finansijsku potporu lokalne samouprave ili određenog donatorskog programa) ili aktivnim sudjelovanjem u nevladinom sektoru,
- potencijali u području ruralnog razvitka, odnosno diversifikacije ruralne ekonomije kojima grad Subotica obiluje nisu iskorišteni u smjeru zapošljavanja i samozapošljavanja. To se osobito odnosi na nove oblike ekonomskih inicijativa poput prerade bio-otpada, proizvodnje organske hrane ili obnavljanja autentičnih lokalnih znanja i vještina, inicijativa u turizmu i sl. Planska potpora razvitku ovih područja otvara podjednake mogućnosti za stanovnike prigradskih naselja, ruralnih naselja i stanovnike urbane jezgre,
- uskladiti srednjoškolsko obrazovanje s potrebama gospodarstva Grada.

SWOT ANALIZA

(Najznačajniji elementi)

SNAGE:

- strategija lokalnog održivog razvitka Grada za razdoblje 2013. – 2022.
- pozitivni pristup lokalne samouprave za rješavanje problema nezaposlenosti
- spremnost za rad nezaposlenih
- aktivnosti poslodavaca i njihova zainteresiranost za otvaranje novih radnih mjesta u slučaju subvencioniranja istih
- stvaranje uvjeta za privlačenje investicija

SLABOSTI:

- zatvaranje poduzetničkih radnji
- povećanje broja nezaposlenih starijih od 45 godina života
- velika migracijska kretanja mladih od 18-35 (odlazak u inozemstvo)
- nerazmjer u strukturi kvalifikacija nezaposlenih i potreba gospodarstva
- postojanje dugoročne nezaposlenosti
- konstantni pad prosječne vrijednosti zarada u odnosu na prosjek Republike
- porast prosječne dobi aktivnog stanovništva
- postojanje sive ekonomije

PRILIKE:

- stvaranje radnih mjesta u poljoprivrednoj proizvodnji,
- otvaranje novih radnih mjesta kod novih investitora u Industrijskoj zoni,
- aktiviranje grayfield i brownfield investicija
- nove zakonske odredbe za rasterećenje poreznih obveza gospodarskih subjekata i za stvaranje povoljnog gospodarskog ambijenta za porast zapošljavanja
- osnivanje socijalnih poduzeća

OPASNOSTI:

- nedostatak visokoobrazovanih kadrova i mladih visokoobrazovanih kadrova,
- povećanje nezaposlenosti uslijed smanjenja ekonomskih aktivnosti poduzeća i javnog sektora
- slab potencijal poduzeća za inovativne aktivnosti i osvajanje novih tržišta
- porast broja nedostatka mladih s vještinama koje traže poslodavci
- ekonomska migracija stanovništva.

AKCIJSKI PLAN ZAPOSŁJAVANJA ZA 2019. GODINU

1. OTVARANJE NOVIH RADNIH MJESTA					
1.1. Potpora poslodavcima - sufinanciranje					
MJERA	OČEKIVANI REZULTATI	INDIKATOR USPJEŠNOSTI	NOSITELJI AKTIVNOSTI	IZVORI FINANCIRANJA	FINANCIJSKA SREDSTVA
1.1.1. Subvencije poslodavcima za zapošljavanje nezaposlenih osoba iz kategorija teže zaposljivih	Povećano zapošljavanje	Broj novih radnih mjesta Žene/muškarci	NSZ Grad Subotica	proračun RS proračun Grada Subotice	5.000.000,00
1.2. Potpora samozapošljavanju – sufinanciranje					
1.2.1. Subvencija za samozapošljavanje	Povećano samozapošljavanje	Broj novoosnovanih tvrtki Broj osoba koje su pokrenule vlastiti posao Žene/muškarci	NSZ	proračun RS proračun APV	2.500.000,00
1.3 . Javni radovi – tehnička potpora					
1.3.1. Javni radovi	Nezaposlene osobe angažirane u javnom radu	Broj nezaposlenih angažiranih na javnim radovima Žene/muškarci	NSZ GRAD SUBOTICA	proračun Grada Subotice	7. 500.000,00